

Κοινωνική ζωή και κίνηση

Εκείνοι που έφυγαν

- Ο **ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΡΑΚΩΝΑΚΗΣ** του **ΓΕΩΡΓΙΟΥ** και της **ΜΑΡΙΑΣ** απεβίωσε την 13/01/2020 στον Πειραιά. Η εξόδιος ακολουθία και η κηδεία έγιναν στο κοιμητήριο του Σχιστού.
- Ο **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥΤΟΥΔΑΚΗΣ** του **ΜΙΧΑΗΛ**, τ. Πρόεδρος του Συλλόγου μας και πατέρας της ταμίας μας **Μαρίας Τουτουδάκη - Ντούζου** απεβίωσε την 10/06/2020 στην Αθήνα, πλήρης ημερών, σε ηλικία 97 ετών. Η εξόδιος ακολουθία και η κηδεία έγιναν στο κοιμητήριο της Ν. Σμύρνης.

Θερμά συλλυπητήρια στις οικογένειές τους. Αιώνια τους η μνήμη.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥΤΟΥΔΑΚΗ, τ. ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ Σ.Φ.Φ.Φ.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Φουρνιωτών και Φίλων της Φουρνής Κρήτης, ευθύς μετά το θλιβερό άγγελμα της εκδημίας του **ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥΤΟΥΔΑΚΗ**

ιδρυτικού μέλους και επί σειρά ετών Προέδρου του Συλλόγου μας, συνήλθε εκτάκτως στην Αθήνα, στις 11 Ιουνίου 2020, ημέρα Πέμπτη, και ενέκρινε ομόφωνα το ακόλουθο ψήφισμα:

1. Να εκφράσει τη βαθύτατη θλίψη του για την απώλεια του αιμνήστου **Γεωργίου Τουτουδάκη** ο οποίος τόσα πολλά πρόσφερε με ανιδιοτέλεια στο Σύλλογο μας αποδεικνύοντας έμπρακτα την αμέριστη αγάπη του τόσο στο Σύλλογο μας όσο και στο χωριό μας τη Φουρνή.
2. Να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία του Δ.Σ. του Συλλόγου μας.
3. Να εκφραστούν τα θερμά συλλυπητήρια των μελών του Συλλόγου μας στην οικογένειά του.
4. Να κατατεθεί στεφάνι στη σορό του.
5. Να εκφωνήσει η Πρόεδρος του Συλλόγου μας επικηδεία.
6. Το παρόν ψήφισμα να αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Συλλόγου μας και να δημοσιευθεί στην τριμηνιαία Εφημερίδα του Συλλόγου μας τα «Φουρνιώτικα Νέα».

Αιώνια η Μνήμη του.

Για το Δ. Σ.

Η Πρόεδρος: **Ρένα Κανιτάκη-Γιαννοπούλου**

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

■ **ΠΩΛΕΙΤΑΙ** ακίνητο στη θέση «**ΒΑΓΙΑ**» Φουρνής Δήμου Αγίου Νικολάου, έκτασης 780 τ.μ., εντός ορίων οικισμού, με πηγάδι και πρόσοψη περίπου 28 μέτρων σε κοινοτικό δρόμο. Πληροφορίες: **Μαρία Νίκου Παπαστεφανάκη** (τηλ. 6944716216, 28410-32998, 210-3816909) και **Λήδα Νίκου Παπαστεφανάκη** (τηλ. 6944760122, 28410-32998).

■ **ΠΩΛΕΙΤΑΙ** ακίνητο με παλιό αμπελι στη θέση «**ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ -ΜΕΣΑΜΠΕΛΙΑ**» Φουρνής Δήμου Αγίου Νικολάου, έκτασης 1.250 τ.μ. εντός ορίων οικισμού, με πρόσοψη 20 μέτρων σε κοινοτικό δρόμο. Πληροφορίες: **Μαρία Νίκου Παπαστεφανάκη** (τηλ. 6944716216, 28410-32998, 210-3816909) και **Λήδα Νίκου Παπαστεφανάκη** (τηλ. 6944760122, 28410-32998).

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΤΟΥΤΟΥΔΑΚΗ

τ. ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΦΟΥΡΝΙΩΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΦΟΥΡΝΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Αγαπημένε μας συγχωριανέ Πρόεδρε **Γιώργο**,

Όταν χτύπησε το τηλέφωνο εχτές και άκουσα τον τόνο της φωνής της κόρης σου **Μαρίας**, κατάλαβα αμέσως. Ο Θεός σε είχε αναπαύσει και σε είχε πάρει κοντά του στη γειτονιά των αγγέλων. Έφυγες πλήρης ημερών, αλλά παρόλα ταύτα η απουσία θα είναι αισθητή από όλους μας. Στα τόσα χρόνια που σε γνωρίζουμε, είναι πραγματικά η πρώτη φορά που μας λυπείς, καθώς είμαστε συγκεντρωμένοι εδώ όλοι γύρω σου, συγγενείς, φίλοι, συγχωριανοί και σε αποχαιρετούμε συντετριμμένοι για το μεγάλο ταξίδι.

Αγαπημένε μας Πρόεδρε **Γιώργο**, στη ζωή σου ξεχώρισες για την προσφορά σου στην κοινωνία, για την προσφορά σου στην οικογένειά σου, για την ξεχωριστή προσωπικότητά σου, την καλοσύνη και την πραότητα σου, τη σοφία σου, το σπάνιο ήθος σου, ήσουν Κύριος με όλη τη σημασία της λέξεως.

Ξεκίνησες από την γενέτειρά σου, το χωριό μας τη Φουρνή, όπου τέλειωσες την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Κεραπολίτσια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο Γυμνάσιο Νεαπόλεως και κατόπιν συνέχισες τις ανώτατες σπουδές σου στην Αθήνα όπου πήρες το πτυχίο της Ανωτάτης Εμπορικής.

Στη συνέχεια υπηρέτησες στην Τράπεζα της Ελλάδος η οποία, κατόπιν εξετάσεων, σε έστειλε για μεταπτυχιακές σπουδές στη Γαλλία, και αφού, μετά την επιστροφή σου, ανήλθες με την αξία σου όλα τα σκαλιά της ιεραρχίας, κατέλαβες τις ανώτατες θέσεις του Διευθυντή στη Νομισματική Επιτροπή και του Γενικού Επιθεωρητή Τραπεζών.

Πλην της επαγγελματικής σου σταδιοδρομίας στην οποία έφθασες στο ανώτατο σημείο, όπου πολύ λίγοι φτάνουν, ήσουν ένας υπέροχος και αξιόλογος άνθρωπος με πολλές γνώσεις και αγάπη για τη ζωή, με ορθή και σοφή κρίση και με πολλά ενδιαφέροντα. Μεγάλη σου αγάπη ήταν ο φιλοτελισμός. Είχες μια αξιόλογη συλλογή γραμματοσήμων, φακέλων πρώτης ημέρας κυκλοφορίας και καρτών Μάξιμου. Ήσουν μέλος, μεταξύ άλλων, της Ένωσης Ελλήνων Συλλεκτών Καρτών Μάξιμου και με την προτροπή σου είχα γίνει και εγώ συνδρομήτρια. Είχες λάβει μέρος σε πολλές φιλοτελικές εκθέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και είχες βραβευτεί πολλές φορές. Μάλιστα είχες εκθέσει και στο χωριό μας στη Φουρνή στα πλαίσια του Φουρνιώτικου Αύγουστου και όλοι είχαμε εντυπωσιαστεί.

Με την αιμνήστη σύζυγό σου **Νότα**, την οποία είχες την ατυχία να χάσεις πολύ νωρίς, απέκτησες δυο υπέροχα παιδιά, την **Μαρία** και τον **Μιχάλη**. Μαζί τα αναθρέψατε με πολλή αγάπη, και με χρηστές αρχές και τα παραδώσατε επιστήμονες και χρήσιμα μέλη στη κοινωνία. Ευτύχησες να γευθείς και να απολαύσεις αγάπη από τα εγγόνια που σου χάρισαν τα παιδιά σου καθώς και από μια μικρή δισεγγονή, την **Αριάδνη**, το καλύτερο επιδόρπιο της ζωής, που σου χάρισε ο μεγαλύτερος εγγονός σου. Η οικογένειά σου, αφότου χήρεψες, σε είχε πάντα κοντά της και σε περιέβαλε με την αγάπη της και την φροντίδα της, και έτσι ποτέ δεν ένοιωσες μοναξιά, που είναι ο κλήρος για πολλούς ηλικιωμένους. Στην σκληρή δοκιμασία της για το χαμό σου, εκφράζουμε όλοι τα θερμά μας συλλυπητήρια και την αμέριστη συμπαράστασή μας.

Αγαπούσες πολύ το χωριό μας και πάντα έκανες ό, τι σου περνούσε από το χέρι για να εξυπηρετήσεις και να συμβουλευθείς όποιον είχε την ανάγκη σου. Ήσουν πάντα παρών απαρέγκλιτα κάθε καλοκαίρι.

Η αγάπη αυτή προς το χωριό σου σε ώθησε να πρωτοστατήσεις μαζί με άλλους συγχωριανούς μας στην ίδρυση του Συλλόγου Φουρνιωτών και Φίλων της Φουρνής Κρήτης, τον οποίο εκπροσωπώ ως Πρόεδρος του. Διετέλεσες κατά σειρά Γενικός Γραμματέας, Αντιπρόεδρος και Πρόεδρος του Δ.Σ. του Συλλόγου μας. Κατά την μακρά και πολύ επιτυχημένη θητεία σου σαν Πρόεδρος, για δυο περιόδους, την πρώτη περίοδο για δυο θητείες, και την δεύτερη περίοδο για τέσσερις θητείες, δηλ. συνολικά 12 χρόνια, αφιέρωσες ατελείωτες ώρες για τις δραστηριότητες και την προβολή του αγαπημένου σου Συλλόγου. Μάλιστα, εσύ αναβάθμισες και έκανες τριμηνιαία τα «Φουρνιώτικα Νέα», την εφημερίδα που εκδίδει ο Σύλλογός μας. Και όταν εγώ παρέλαβα την σκυτάλη από εσένα, πόσες πολύτιμες και σφές συμβουλές μου έδινες!

Αισθανόμουν πως είχα δίπλα μου τον αείμνηστο πατέρα μου με τον οποίο ήσασταν τόσο πολύ συνδεδεμένοι. Ήσουν πάντα κοντά μας, άλλωστε έχουμε πολύτιμη παρουσία στο Συμβούλιό μας την κόρη σου **Μαρία**, που είναι ταμίας μας. Ήσουν παρών σε όλες τις εκδηλώσεις μας, παρά το βαθύ γήρας σου τα τελευταία χρόνια.

Σε αναγνώριση αυτής της πολύπλευρης προσφοράς σου, τον Αύγουστο του 2015, με αφορμή την συμπλήρωση 40 ετών από την ίδρυση του Συλλόγου μας, κατόπιν ομόφωνης απόφασης του Δ.Σ., σου απονεμίσαμε Τιμητική Πλακέτα (βλ. φωτο αριστερά).

Αγαπημένε μας Πρόεδρε **Γιώργο**, σήμερα, όλοι εμείς σε ευχαριστούμε θερμά που μας έδωσες την ευκαιρία να σε γνωρίσουμε και γι' αυτό νοιώθουμε πολύ τυχεροί και ευγνώμονες, σε αποχαιρετούμε με πολύ πόνο και θλίψη, σου ευχόμαστε καλό ταξίδι, καλή αντάμωση με την αγαπημένη σου σύζυγο **Νότα**, και εις πείσμα του θανάτου θα σε θυμόμαστε για πάντα.

Αιώνια σου η μνήμη, ας είναι ελαφρύ το χέμα που θα σε σκεπάζει.

Ν. Σμύρνη, 12-06-2020

Ρένα Κανιτάκη - Γιαννοπούλου

Πρόεδρος του Συλλόγου Φουρνιωτών και Φίλων της Φουρνής Κρήτης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Ευχαριστώ θερμά, τον Δήμαρχο Αγίου Νικολάου, κ. **Αντώνη Ζερβό**, τον Γενικό Γραμματέα του Δήμου, κ. **Ιωάννη Στεφανάκη**, τον Αντιδήμαρχο Αγίου Νικολάου, κ. **Κωνσταντίνο Καστελλιανάκη**, τους μηχανικούς του Δήμου **Αγ. Νικολάου** και όλους όσους βοήθησαν στην μελέτη και εργασία ασφαλτοστρώσης (400 μέτρων), στην περιοχή **Σύρμεσου**, της κοινότητας **Φουρνής**, καθώς και στο δρόμο του **Επάνω χωριού Φουρνής**, (από το Νεκροταφείο έως την περιοχή «**Κατρίνη**», επίσης 400 μέτρων ασφαλτοστρώση).

Με εκτίμηση

Εμμ. Μπουραντάς,
τ. Πρόεδρος της τοπικής
Κοινότητας Φουρνής.

Συνδρομές και προσφορές εις μνήμη (σε ευρώ)

• Κανιτάκη -Γιαννοπούλου Ρένα εις μνήμη Γιώργου Τουτουδάκη	100
• Τουτουδάκη Μαρίκα του Ζαχαρία - Δημήτρης Τουτουδάκης εις μνήμη Γιώργου Τουτουδάκη	500
• Τουτουδάκης Μιχάλης -Τουτουδάκη Μαρία εις μνήμη του πατέρα τους Γιώργου Τουτουδάκη	200
• Τσαγκαράκη Άννα	20
• Τσαγκαράκη Πόπη	20

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Όσοι καταθέτουν την συνδρομή τους στον λογαριασμό του Συλλόγου στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας αριθμός λογαριασμού **IBAN: GR23011069500006957013029**, στα ονόματα **Ντούζου Μαρία** και **Κανιτάκη-Γιαννοπούλου Ειρήνη**, παρακαλούνται να γράφουν στην κατάθεση το όνομά τους και στη συνέχεια να ενημερώνουν σχετικά την Ταμιά μας κα **Μαρία Τουτουδάκη-Ντούζου** στο τηλ. 210 9345556.

Σας υπενθυμίζουμε ότι η έκδοση της Εφημερίδας μας και οι εν γένει πολιτιστικές εκδηλώσεις του Συλλόγου μας, στηρίζονται αποκλειστικά στη Συνδρομή σας.

Γι' αυτό σας παρακαλούμε μην την αμελείτε.

Ευχαριστούμε θερμά.

ΦΟΥΡΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ

Ενημερωτικό Δελτίο Συλλόγου Φουρνιωτών και Φίλων της Φουρνής Κρήτης **ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:**
Ο Σύλλογος Φουρνιωτών και Φίλων της Φουρνής Κρήτης **ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:**
Η Πρόεδρος του Συλλόγου **ΡΕΝΑ ΚΑΝΙΤΑΚΗ - ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ**
Ιπποκράτους 164β - 114 71 Αθήνα

Αριθ. φύλλου 110
Εκδίδεται στην Αθήνα
από Συντακτική Επιτροπή

Για επιστολές, εμβάσματα, πληροφορίες κα **Κανιτάκη-Γιαννοπούλου Ρένα**
Ιπποκράτους 164Β Αθήνα
Τηλ. 210-6431251
e-mail : ikanitakis@gmail.com
ISSN: 1109 - 3668

Για συνδρομές: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
IBAN: GR23011069500006957013029
στα ονόματα: **Ντούζου Μαρία**,
Κανιτάκη - Γιαννοπούλου Ειρήνη

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ:

Πρόεδρος: Ρένα Κανιτάκη- Γιαννοπούλου
Αντιδρος: Κώστας Δεμετζός
Γεν. Γραμμ.: Εμμανουήλ Βελονάκης
Ταμίας: Μαρία Τουτουδάκη - Ντούζου
Μέλος: Ελένη Νικολαΐδου
Αναπληρωματικά μέλη:
Γεωργία Κανιτάκη
Βαρβάρα Φαλκώνη - Ανδριανάκη
Δημήτρης Χατζηδάκης

Παραγωγή - εκτύπωση:

Τυπογραφείο **Νικίττα Κ. Καράλη**
Γερανίου 7 Αθήνα. Τηλ. - Φαξ: 210 5233965

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική, η κατά παράφραση η διασκευή απόδοση του περιεχομένου της Εφημερίδας με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφηση ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

Τα μαρτυρικά χωριά της Κρήτης

Α' Μέρος

Μάιος 1941, η Μάχη της Κρήτης. Σεπτέμβριος 1944, η αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων από τη Μεγαλόνησο. Στο μεσοδιάστημα, όσο η γερμανική μπότα πατούσε την κρητική γη, πλήθος κατοίκων και χωριών «πλήρωσαν» την άποψη των κατακτητών ότι ο άμαχος πληθυσμός δεν πρέπει να εμπλέκεται σε πολεμικές ενέργειες. Αν και, ελέω μεταξικού καθεστώτος, άσπλοι, οι κρητικοί συνέβαλαν σημαντικά στο να αποκτήσουν μόνιμη κατοικία στο νεκροταφείο του Μάλμε οι 3.100 από τους 8.000 ουρανοκατέβατους αλεξιπτωτιστές και η Μεραρχία τους να μην ξαναχρησιμοποιηθεί ποτέ σε παρόμοια κλιμακας επιχειρήσεις (Χίτλερ: Στην Κρήτη αποδείχθηκε ότι οι μεγάλες μέρες των αλεξιπτωτιστών τελείωσαν)^{1, 2}. Αλλά και στη συνέχεια, λόγω της μαζικής αντίστασης που αντιμετώπιζαν από τους ανυπότακτους κρητικούς, οι κατακτητές αναγκάστηκαν να διατηρούν δυσανάλογα μεγάλες δυνάμεις στο νησί (1 προς 5)², στερώντας τις από άλλα μέτωπα. Παράλληλα, προέβαιναν σε αντίποινα αντιστασιακών ενεργειών, με αποκορύφωμα μαζικές εκτελέσεις και ισοπέδωση ολοκληρωμένων χωριών, ιδίως μετά από εμβληματικές ενέργειες, όπως η απαγωγή του στρατηγού Κράιπε. Πλήθος χωριών αυτής της κατηγορίας, όπως και στην υπόλοιπη χώρα, με τυπικό, αλλά και ολίγον ασαφές, κριτήριο τις μεγάλες καταστροφές τους κατά την Κατοχή 1941-44, έχουν χαρακτηριστεί, με Προεδρικά Διατάγματα, ως μαρτυρικά³. Οι μαρτυρικές πόλεις και τα χωριά της χώρας μας έχουν δημιουργήσει σχετικό δίκτυο^{4, 5}.

Μαζικές εκτελέσεις, συνήθως, ανδρών, κάψιμο ζωντανών, συνήθως, ανήμπορων να μετακινηθούν, ομηρία κατοίκων σε φυλακή, ξεριζωμός των γυναικόπαιδων και των ηλικιωμένων από τις εστίες τους και λεηλασία των υπάρχοντων τους, πυρπόληση και ισοπέδωση ολοκληρωμένων χωριών. Οι πληγές των κατοίκων αυτών των χωριών, πολύ βαθιές, τους σημάδεψαν δια βίου. Ακόμη και σήμερα βρίσκονται ανάμεσά μας, όχι μόνον τα τότε πενήχρονα, που βίωσαν, ακόμη και μπροστά στα μάτια τους, τη βίαιη απώλεια των δικών τους. Πλήθος καταγεγραμμένων μαρτυριών αυτοπτών έχει περάσει στην Ιστορία, ενώ γερμανικό φωτογραφικό υλικό τεκμηριώνει τις φρικαλεότητες⁶. Αυθόρμητο και το ερώτημα, πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται τα παιδιά και τα εγγόνια των μακελάρηδων, σημερινού επισκέπτες της Μεγαλόνησου; Η ευθύνη μεταφέρεται από γενιά σε γενιά;

Βιάννος σε φωτογραφία Γερμανού «τουρίστα» (Ιούλιος 1943)

Στο κείμενο που ακολουθεί γίνεται συνοπτική αναφορά στο ιστορικό των κρητικών μαρτυρικών χωριών με δομή κειμένου και λεξιλόγιο τυποποιημένα, ακολουθώντας, άλλωστε, τον συστηματοποιημένο τρόπο, με τον οποίον έδρασαν οι κατακτητές. Στο ανά χείρας φύλλο της εφημερίδας ο λόγος για τα χωριά των Περιφερειακών Ενοτήτων (τότε Νομών) Ηρακλείου και Λασιθίου και στο επόμενο για αυτά των Π.Ε. Ρεθύμνης και Χανίων.

Επιγραμματικά, τα τραγικά γεγονότα που συνδέονται με τα μαρτυρικά χωριά σηματοδοτούνται, κυρίως, από:

- τη λήξη της Μάχης της Κρήτης (Ιούνιος 1941) και αφορούν χωριά της Π.Ε. Χανίων,
- τη μάχη της Σύμης (Σεπτέμβριος 1943) και αφορούν χωριά των Π.Ε. Ηρακλείου και Λασιθίου και
- την απαγωγή του στρατηγού Κράιπε (Απρίλιος 1944) και αφορούν χωριά των Π.Ε. Ηρακλείου και Ρεθύμνης.

Στις περιπτώσεις αποκλίσεων μεταξύ των στοιχείων από διαφορετικές πηγές παρουσιάζεται, κατά το δυνατόν, το σύνολο των ποικίλων εκδόχων.

1. Π.Ε. Ηρακλείου

Άγιος Βασίλειος Βιάννου 5, 7-11

Στις 14.09.1943 οι Γερμανοί μπήκαν στο χωριό, μετά από τις εκτελέσεις στον Κρεββατά. Αφού τοποθέτησαν από ένα πολυβόλο στην κάτω και στην πάνω άκρη του χωριού και εκτέλεσαν 7 σε διάφορα σημεία, πόρτα-πόρτα, άρπαξαν τους άντρες από τα σπίτια τους. Τους συγκεντρωμένους στο καφενείο και όσους βρήκαν στα σπίτια τους οδήγησαν στην πάνω άκρη του χωριού, κάτω από το σχολείο. Τους έστησαν στη σειρά και τους εκτέλεσαν. Συνολικά εκτελέστηκαν 30-33 άνδρες, ενώ διασώθηκαν 2 τραυματισμένοι που ξέφυγαν τρέχοντας και 3 που καταπλακώθηκαν από σκοτωμένους.

Αμιράς 5, 7-11

Στις 14.09.1943 οι Γερμανοί οδήγησαν τους άνδρες από τις γειτονιές του χωριού στον οικισμό Μελιανά. Αφού εκτέλεσαν επί τόπου όσους αντιστάθηκαν ή δεν μπορούσαν να κινηθούν, χώρισαν τους συγκεντρωμένους σε ομάδες των 20-30 ατόμων. Πήραν την πρώτη ομάδα και σε λίγο ακούστηκαν πυροβολισμοί από τη θέση Αμπέλια. Ακολούθησαν και οι άλλες ομάδες που εκτελέστηκαν στο ίδιο σημείο. Συνολικά, εκτελέστηκαν 114-119 άνδρες 16-60 ετών. Αρκετοί επέζησαν, οι περισσότεροι με μεγάλη αναπηρία.

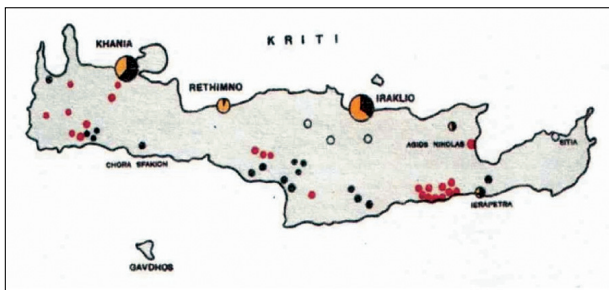
Ανω Βιάννος 5, 7, 9-11

Στις 14.09.1943 οι Γερμανοί περικύκλωσαν το χωριό και με τη βία οδήγησαν τους κατοίκους στην πλατεία, όπου ξεχώρισαν τα γυναικόπαιδα και οδήγησαν τους υπόλοιπους στο Γυμνάσιο, όπου βρίσκονταν από την προηγούμενη οι συλληφθέντες από το Καλάμι. Λίγοι κατάφεραν να διαφύγουν, όπως και οι ελάχιμοι που είχαν διανυκτερεύσει έξω από το χωριό, παρά την ανακοίνωση της προηγούμενης ότι δεν θα πειραχτούν όσο βρεθούν στα σπίτια τους. Οι Γερ-

Γράφει ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΛΑΚΗΣ

Δρ χημικός μηχανικός

(e-mail: dhadjidakis@yahoo.com)

Πυρπολημένα και βομβαρδισμένα χωριά της Κρήτης

Μανοί σκότωσαν μια ηλικιωμένη με ημιπληγία και έναν 15χρονο που προσπάθησε να διαφύγει. Την επομένη έδιωξαν από το Γυμνάσιο τους πάνω από 60 ετών, εκτός από έναν, και κράτησαν τους υπόλοιπους για εκτέλεση που, τελικά, αναβλήθηκε, ύστερα από τηλεφωνική διαταγή του Διοικητή Φρουρίου Κρήτης Μπρόγιερ («Αναβάλετε περαιτέρω εκτελέσεις»).

Βαχός 5, 7-11

Στις 14.09.1943 οι Γερμανοί περικύκλωσαν το χωριό και όσους κατοίκους βρήκαν τους οδήγησαν σε χείμαρρο στην ανατολική είσοδο του κάτω χωριού. Αφού άφησαν εκεί τα γυναικόπαιδα, οδήγησαν τους άντρες κοντά στην εκκλησία του Αφέντη-Χριστού, τους έστησαν στη σειρά και τους εκτέλεσαν. Φεύγοντας, εκτέλεσαν έναν ακόμη κάτοικο στην πόρτα της εκκλησίας. Κινούμενοι προς το επάνω χωριό συλλαμβάνανε, πόρτα-πόρτα, τους άντρες, τους έστησαν στη σειρά δίπλα σε ένα ρυάκι και τους εκτέλεσαν. Συνολικά, εκτελέστηκαν 25 άντρες (3 επιβίωσαν), οι 2 σε άλλα χωριά. Το χωριό λεηλατήθηκε, αλλά δεν ισοπεδώθηκε.

Βοριζία 5, 7

Οι Γερμανοί θεώρησαν υπεύθυνο το χωριό για τη μάχη στο Τραχήλι (15.08.1943, 13 νεκροί Γερμανοί) και προέβησαν σε αντίποινα. Στις 27.08.1943 το πρωί, περικύκλωσαν το χωριό και, χωρίς καθυστέρηση, συγκέντρωσαν τους κατοίκους στην εκκλησία. Παρέταξαν τους άντρες σε μία σειρά, επέλεξαν 3, τους έστησαν στον τοίχο και τους εκτέλεσαν. Την επομένη εκτέλεσαν μία γυναίκα και έναν άντρα. Αμέσως μετά, αφού απομάκρυναν τους κατοίκους σε ασφαλές μέρος, 7 αεροπλάνα Στούκας βομβάρδισαν το χωριό μετατρέποντάς το σε έναν σωρό από ερείπια. Με εύφλεκτα υλικά έκαψαν ό, τι είχε απομείνει όρθιο. Μετά από την ολοκλήρωση της καταστροφής οι κάτοικοι οδηγήθηκαν στο χωριό Νύβριτος, όπου και εγκαταλείφθηκαν.

Δαμάστα 2, 5, 7, 12

Στις 8.08.1944, ένα χιλιόμετρο δυτικά του χωριού, έπεσαν σε ενέδρα Ανωγειανών ανταρτών και 6 Ρώσων στρατιωτών ένα τεθωρακισμένο ταχυδρομικό όχημα με οπλισμένους Γερμανούς και ένα προπορευόμενο φορητό (ασπίδα) που καθημερινά περνούσαν από τη Δαμάστα κατευθυνόμενα προς τα Χανιά. Για τις απροσδιόριστες απώλειές τους (κατ' άλλη εκδοχή: 18 νεκροί και 12 αιχμάλωτοι) οι Γερμανοί θεώρησαν τους κατοίκους του χωριού συνεργούς, επειδή δεν μίλησαν για να παρεμποδιστεί το μπλόκο. Σε αντίποινα, στις 21.08.1944, διάλεξαν τους 30 πιο «μάχιμους» άνδρες του χωριού, τους εκτέλεσαν στη θέση Κερατίδι και στη συνέχεια, αφού εκκένωσαν και λεηλάτησαν το χωριό, το ισοπέδωσαν στις 5.09. Εμειναν μόνον οι εκκλησίες και λίγα σπίτια, στα οποία εγκαταστάθηκε γερμανική φρουρά. Τα γυναικόπαιδα απομακρύνθηκαν και διασκορπίστηκαν στα γύρω χωριά, ενώ οι υπόλοιποι κάτοικοι φυλακίστηκαν στο Ηράκλειο.

Έμπαρος 13

Το καλοκαίρι του 1943 στην Έμπαρο στρατοπέδευσε ένας λόχος Γερμανών που έκαναν αφορήτη τη ζωή των κατοίκων, καθώς λεηλατούσαν ό, τι πολύτιμο έβρισκαν, συλλαμβάναν, βασάνιζαν και, συνολικά, εκτέλεσαν 5 άνδρες, μεταξύ των οποίων τον Πρόεδρο της Κοινότητας και τον Διοικητή του σταθμού Χωροφυλακής.

Καλάμι 5, 7-9

Στις 13.09.1943, συνελήφθησαν 57 άνδρες του Καλαμιού, οδήγηθηκαν στο Γυμνάσιο της Ανω Βιάννου, κρατήθηκαν ως όμηροι και τελικά, ύστερα από την παρέμβαση του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού και της Εκκλησίας, απελευθερώθηκαν στις 26.09. Το χωριό απέφυγε τις ομαδικές εκτελέσεις, αλλά πυρπολήθηκε και ισοπεδώθηκε κατά 30% στις 14.10.

Καμάρες 7, 14

Στις 3.05.1944 το χωριό περικυκλώθηκε από μεγάλη δύναμη Γερμανών στρατιωτών, προανήγγειλαν την καταστροφή του και στη συνέχεια συνέλαβαν, οδήγησαν και φυλάκισαν στις Μοίρες όλους τους άνδρες άνω των 17 ετών. Μετά από 2 ημέρες, ενώ τα γυναικόπαιδα και οι ηλικιωμένοι εγκατέλειπαν το χωριό αναζητώντας καταφύγιο σε γειτονικά χωράφια, σπηλιές ή χωριά, οι Γερμανοί το πυρπόλησαν και το ισοπέδωσαν με εκρηκτικά. Οι φυλακισμένοι απελευθερώθηκαν αργότερα, εκτός από 15 (ή 30) που στις 14.07, μαζί με πολλούς άλλους, πνίγηκαν σε ναυάγιο που προκάλεσαν οι ίδιοι οι Γερμανοί.

Κάτω Βιάννος 5, 8, 16

Στις 8-9.09.1943, αντάρτες από τα βουνά της Βιάννου εξουδετέρωσαν γερμανικό φυλάκιο στην Κάτω Σύμη, το πλησιέστερο χωριό στο λημέρι τους. Στις 12.09, σε μάχη με αντάρτες στην είσοδο του χωριού γερμανική μονάδα είχε 70 (ή 96) νεκρούς και 12 αιχμάλωτους.

Ο Διοικητής Φρουρίου Κρήτης, στρατηγός Μύλλερ, στη διαταγή του προς τις δυνάμεις που εστάλησαν στη Βιάννο ανέφερε: «Καταστρέψετε την ερηρία Βιάννου, εκτελέσετε παράφα, χωρίς διαδίκασμα, τους άρχοντες που είναι πάνω από 16 ετών και όλους όσοι συλλαμβάνονται στην ύπαιθρο ανε-

Η Μάχη της Κρήτης

Εξαρτήτως φύλου και ηλικίας».

Ακολούθησαν αντίποινα προς τον άμαχο πληθυσμό. Στις ομαδικές εκτελέσεις, που έγιναν σε δεκάδες σημεία των Επαρχιών Βιάννου και Ιεράπετρας από τις 14 έως τις 16.09, 401 κάτοικοι της περιοχής έχασαν τη ζωή τους και 980 κατοικίες σε 10 χωριά καταστράφηκαν.

Κάτω Σύμη 2, 5, 7-9, 16

Στην Κάτω Σύμη δεν έγιναν ομαδικές εκτελέσεις. Μετά από τον φόνο 2 Γερμανών και ιδιαίτερα μετά από την ομώνυμη μάχη (12.09.1943, 70 (ή 96) νεκροί και 12 αιχμάλωτοι Γερμανοί) οι κάτοικοι έφυγαν από το χωριό προς το βουνό φοβούμενοι τα αντίποινα των Γερμανών. Μέσα στην κατοικία τους εκτελέστηκε ένας παράλυτος και κήκη μία ηλικιωμένη. Το χωριό πυρπολήθηκε στις 13.09 και ισοπεδώθηκε στις 9.10.

Κεφαλοβρούσι 5, 7-9

Στις 14.09.1943, ύστερα από το μακελειό στον Αμιρά, οι Γερμανοί μπήκαν στο Κεφαλοβρούσι και πόρτα-πόρτα άρπαζαν τους άντρες από τα σπίτια. Εκτέλεσαν επί τόπου 3 ηλικιωμένους και έναν ανάπηρο, ανήμπορους να βαδίσουν. Τους υπόλοιπους, 34 άνδρες και 2 γυναίκες, τους εκτέλεσαν ομαδικά στη θέση Καλύβα, δίπλα στο Δημοτικό σχολείο, και έφυγαν βιαστικά για τον Κρεββατά (κατ' άλλη εκδοχή, εκτελέστηκαν ένας υπέργηρος στο σπίτι του και 33 ομαδικώς, από τους οποίους επέζησαν 3). Το χωριό, ήδη εκκενωθέν από τις 5.10, στις 14.10 λεηλατήθηκε, πυρπολήθηκε και ισοπεδώθηκε.

Κρεββατάς (υπάγεται στο Κεφαλοβρούσι) 10, 11, 15

Στις 14.09.1943 το μεσημέρι, ύστερα από τις εκτελέσεις στον Αμιρά, οι Γερμανοί περικύκλωσαν το χωριό και άρχισαν να συγκεντρώνουν τους άνδρες στο δώμα ενός σπιτιού δίπλα από την εκκλησία. Εκτελέστηκαν επί τόπου όσοι είχαν συλληφθεί έξω από το χωριό, οι ανήμποροι να μετακινηθούν, οι ύποπτοι διαφυγής και ο παπάς από τον Βαχό, που είχε πάει για τη λειτουργία. Τους κρατούμενους στο δώμα τους εκτέλεσαν με ριπές πολυβόλου. Συνολικά, μέσα στο χωριό εκτελέστηκαν 21 άτομα. Όταν επετράπη η ταφή των νεκρών, οι γυναίκες τους έβαζαν στα μνήματα, όπως ήταν, ανά 2 ή και 3, χωρίς φέρετρο, κηδεία και παπά. Στις 9.10.1943 οι Γερμανοί έδωσαν εντολή να απομακρυνθούν όλοι από τα σπίτια τους και στις 14.10, αφού τα λεηλάτησαν, τα πυρπόλησαν και τα ανατίναξαν με δυναμίτες. Η περιοχή κηρύχθηκε «νεκρή ζώνη».

Μαγαρικόρι 5, 7

Ο αρχηγός της Αντίστασης στη Μεσσαρά και στον Ψηλορείτη Πετρακογιώργης καταγόταν από το Μαγαρικόρι. Ήταν η αιτία που στις 4.05.1944 οι Γερμανοί πυρπόλησαν όλα τα σπίτια του χωριού. Από τους κατοίκους που είχαν συλλάβει εκτέλεσαν 7 (με άλλους 40) στο χωριό Σκούρβουλα, ενώ 13 (με πολλούς άλλους) επιβίβασαν σε καράβια που βύθισαν στη συνέχεια.

Πεύκος 5, 7-9

Οι εκτελέσεις στο χωριό ξεκίνησαν στις 12.09.1943, αμέσως μετά από τη μάχη στη Σύμη. Όσοι Γερμανοί είχαν σωθεί από την επίθεση των ανταρτών, στην οπισθοχώρησή τους προς τον Πεύκο συνάντησαν και σκότωσαν 4 (ή 5) άνδρες και έβαλαν φωτιά στα πρώτα σπίτια του χωριού. Όταν επέστρεψαν στις 14.09, βρήκαν μόνο 5 άντρες που εκτέλεσαν επί τόπου, γιατί οι περισσότεροι είχαν φύγει, αφού είχαν πληροφορηθεί τις εκτελέσεις στα γύρω χωριά. Το χωριό πυρπολήθηκε την ίδια μέρα και ισοπεδώθηκε στις 14.10.

Σάρχος 5, 8

Στις 13.08.1944 οι Γερμανοί επέδραμαν στο χωριό, συγκέντρωσαν τους άνδρες στην εκκλησία, διάλεξαν 20, κατά βάση τους πιο νέους, και τους εκτέλεσαν μέσα στο χωριό, κάτω από τα βλέμματα των δικών τους. Πήραν και άλλους 15 για υποζύγια και ομήρους στην επιδρομή εκείνων των ημερών που βρισκόταν σε εξέλιξη. Τους οδήγησαν στα Ανώγεια για να μεταφέρουν τα λάφυρά τους έως τις 22.08, οπότε τους εκτέλεσαν στα Σίσαρχα στην άκρη μιας απότομης μικρής ρεματιάς.

Συκολόγος 5, 8, 9

Στις 14.09.1943 το χάραμα, το χωριό βρέθηκε περικυκλωμένο από τους Γερμανούς που είχαν τοποθετήσει πολυβόλα σε όλες τις εξόδους. Στη συνέχεια, μια ομάδα μπήκε στο χωριό και συγκέντρωσε στην πλατεία περίπου 30 άντρες, όλους υπερήλικες. Οι 80 νεότεροι ήδη από τις 13.09 κρατούνταν ως όμηροι στο Γυμνάσιο της Ανω Βιάννου και τελικά, ύστερα από την παρέμβαση του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού και της Εκκλησίας, απελευθερώθηκαν στις 26.09. Το χωριό απέφυγε τις ομαδικές εκτελέσεις, αλλά, εκκενωθέν από τις 5.10, λεηλατήθηκε, πυρπολήθηκε και ισοπεδώθηκε στις 14.10.

Τυμπάκι 5

Αν και δεν υπήσθη μαζικές εκτελέσεις, εντούτοις το χωριό αποτέλει περίπτωση συστηματικού αφανισμού ενός τόπου. Τον Φεβρουάριο 1942 οι Γερμανοί διάταξαν τους κατοίκους να εκκενώσουν το χωριό τους εντός 15 ημερών. Γυναίκες και παιδιά εκποτίστηκαν σε διπλανά χωριά. Οι άνδρες εξαναγκάστηκαν να γκρε-

(Συνέχεια στη σελ. 5)

Μαθητικές Μέρες Στο Χωριό Μας

(Συνέχεια από τη σελ. 1)

αριθμητική και όσοι την χρησιμοποίησαν στη ζωή τους, επαγγελματικά, δεν είχαν κανένα πρόβλημα!

Το ωράριο ήταν διακεκομμένο. Το πρωί μέχρι το μεσημέρι και δύο έως τρεις ώρες νωρίς το απόγευμα. Το πρωί πριν τα μαθήματα είχαμε πρωινό, που φτιαχνόταν στο σχολείο από τους μαθητές και από κυρίες που πρόσφεραν την βοήθεια τους αφιλοκερδώς.

Το πρωινό περιελάμβανε γάλα από σκόνη, ψωμί, κουραμάνια και κίτρινο τυρί, πολύ νόστιμο, που μας έστελναν τότε οι Αμερικανοί και άλλοι σύμμαχοι, γιατί μετά την κατοχή, ο κίνδυνος της αβιταμίνωσης ήταν μεγάλος. Κάποιες φορές έστελναν και κονσερβές σε κουτιά, που τα παιδιά έπαιρναν και στο σπίτι. Τα χρόνια ήταν δύσκολα και φτωχικά. Ακόμα και ρούχα μας έστελναν, για μικρούς και μεγάλους, που μοιραζόντουσαν από την κοινότητα σε όλους. Τα παιδιά όμως ήταν χαρούμενα και μπορώ να πω ευτυχισμένα!

Το διάβασμα στο σπίτι ελάχιστο γιατί στο σχολείο, μέχρι να ασχοληθεί ο δάσκαλος με τις άλλες τάξεις, μπορούσαν οι υπόλοιποι να διαβάσουν τα μαθήματα της αυριανής μέρας. Έτσι πετύχαιναν αυτό που προσπαθούν τώρα οι παιδαγωγοί, μάταια, να πετύχουν δηλαδή "Οχι διάβασμα στο σπίτι", για να έχει το παιδί χρόνο για τον εαυτό του, τα παιχνίδια και τις δεξιότητές του. Από παιχνίδι άλλο τίποτα! Πρώτο στις προτιμήσεις των αγοριών ήταν το Ποδόσφαιρο, που παιζόταν από τους μικρούς πίσω από την Αγία Τριάδα όπου το γήπεδο ήταν από χώμα, ή και πάνω στα ταρατσάκια για Μονότερμα. Για τους μεγάλους ήταν η πλατεία της Κεραντριάννας, που ήταν τότε απλά σκυροστρωμένη αλλά στα μάτια μας φάνταζε Μπερναμπέου!

Άλλα παιχνίδια ήταν το Ξυλίκι, οι Μπίλιες και οι Σβούροι που αγοράζαμε έτοιμους ή τους έφτιαχνε στον τόρνο ο μακαρίτης ο Τζαγκαρόκωστας. Ξεχωριστό για μας παιχνίδι ήταν το Τσέρκι (Στεφάνι). Χρησιμοποιούσαμε ένα σιδερένιο τσέρκουλο από τα βαρέλια του κρασιού και ένα οδηγό (μπαγιονέτα) που φτιάχναμε μόνοι μας. Προσπαθούσαμε να το ισορροπήσουμε προχωρώντας, πράγμα δύσκολο σε δρόμους χωματένιους και με πέτρες. Κέρδιζε όποιος πήγαινε μακρύτερα, χωρίς να πέσει το τσέρκι του.

Το παιχνίδι αυτό είχε τις ρίζες του στην αρχαιότητα και ενέπνευσε ποιητές όπως τον μεγάλο Οδυσσέα Ελύτη "Και τσέρκουλα γίνονται στις γειτονιές των παιδιών και σεντόνια στις κοπέλες που αγρυπνούν κρυφά για ν' ακούν των ερώτων τα θαύματα"

Και τον σπουδαίο στιχουργό Λευτέρη Παπαδόπουλο

"Επειδή σ'αγαλώ τα φτερά ξαναράβω στους ώμους,

Επειδή σ'αγαλώ ξαναβγαίνω με τσέρκι στους δρόμους"

Τα κορίτσια έπαιζαν το Κρυφτό (Φτού Ξελευτεριά), το Κουτσό (σχεδίαζαν με ξύλο στο χωματένιο δρόμο), το Σχοινάκι και άλλα. Το βραδάκι γυρίζαμε σπίτι κατάκοποι και μετά από λίγο φαγητό πέφταμε για ύπνο. Το απόγευμα του Σαββάτου δεν είχαμε σχολείο και το αφιερώναμε στην καθαριότητα. Κάναμε μπάνιο στην σκάφη, με ζεστό νερό που έβραζε η μητέρα και αλλάζαμε ρούχα.

Ιδιαίτερη μέρα ήταν όταν ερχόταν ένα νεαρό παιδί με Βιού Μάστερ και το έστηνε έξω από το σχολείο. Με μισή δραχμή βλέπαμε, σαν σε κινηματογράφο, τα θαύματα του έξω κόσμου, τις μεγάλες πόλεις και ονειρευόμασταν βάζαμε στόχους. Επίσης μας έδινε και μια τσίχλα! Πράγμα σπάνιο τότε.

Στο σχολείο διοργανώναμε γιορτές που έσπαγαν την ρουτίνα των μαθημάτων αλλά διασκεδάζαν πολύ τους συγχωριανούς που τις παρακολουθούσαν. Αυτές οι γιορτές γίνονταν στις δύο Εθνικές γιορτές, 28η Οκτωβρίου και 25η Μαρτίου. Σ' αυτές λέγαμε ποιήματα πατριωτικά και παίζαμε μικρά σκετσάκια, που φτιάχναμε μόνοι με την βοήθεια της δασκάλας μας Μαρίας Σηφάκη.

Στο τέλος της χρονιάς είχαμε τις Γυμναστικές Επιδείξεις με Σουηδική Γυμναστική, μερικά αγωνίσματα και άλλα ευρύτερα. ΟΛΟΙ έφευγαν ευχαριστημένοι! Οι γονείς γιατί καμάρωσαν τα παιδιά τους και τα παιδιά γιατί ξεκινούσαν τις διακοπές του Καλοκαιριού!

Ιδιαίτερο γεγονός ήταν ο ερχομός των χελιδονιών, κι αυτό γιατί ο καιρός άνοιγε, η διάθεση βελτιωνόταν αλλά και γιατί τα χελιδόνια ήταν πολύ φιλικά και έχριζαν τις φωλιές τους μέσα στο σχολείο. Μας έβρισκε απόλυτα σύμφωνους το ποίημα

"Χελιδόνι μου σπαθάτο, χελιδόνι του Μαρτιού

έλα λίγο παρακάτω απ'τη στέγη του σπιτιού

Να μου πεις και να σου πω πόσο πάντα σ'αγαλώ."

Να αναφέρουμε τώρα και τις δύσκολες για ορισμένους αδιάβαστους ή άταχτους στιγμές της Τιμωρίας. Η συνηθέστερη ήταν το Ξύλο με βίτσα ή με τον χάρακα. Άλλη ζόρικη τιμωρία ήταν η Νηστεία. Νηστεία σήμαινε ότι το μεσημέρι μετά το σχολείο ο δάσκαλος σε κλειδώνει μέσα στο σχολείο, μέχρι το απόγευμα που θα σου άνοιγε πάλι, χωρίς φαγητό. Βέβαια υπήρχαν και οι φίλοι σου, στα κρυφά, έφερναν στον τιμωρημένο λίγο ψωμάκι με τυράκι, ή κάτι άλλο για να περάσει η πείνα.

Στο Γυμνάσιο

Μετά το Δημοτικό η εκπαίδευση συνεχιζόταν στο Γυμνάσιο Νεαπόλεως. Η εισαγωγή γινόταν με προφορικές εξετάσεις. Τα Φορνιωτάκια καλά προετοιμασμένα από τον Φαλκώνη Διέπρεπαν! Δεν υπάρχει καταχωρημένη ούτε μια αποτυχία! Τα μαθήματα γίνονταν μόνο πρωί μέχρι τις 1-2 ή ώρα το μεσημέρι και το Σάββατο. Η απόσταση Φουρνή-Νεάπολη είναι 7, 5 χιλιόμετρα. Υπήρχε λεωφορείο πρωί και μεσημέρι, με εισιτήριο 3 δραχμές (περίπου 9 χιλιοστά του ευρώ) που σήμερα φαίνεται σχεδόν τίποτα. Τότε όμως ήταν σημαντικό, αν σκεφθεί κανείς ότι το

μεροκάματο πήγαινε 21 δραχμές. Σε αρκετές περιπτώσεις οι γονείς έδιναν τις 3 δραχμές, όμως εμείς είχαμε άλλα σχέδια. Το περπάτημα, περίπου μία ώρα, ήταν για μας απόλαυση και οι τρεις δραχμές αρκετές για μια νόστιμη μυζηθροπή από τον Φούρνο του Πρατσίνη στη Νεάπολη.

Στο δρόμο τα παρεάκια ήταν σχεδόν τα ίδια κάθε μέρα. Ο καθένας διάλεγε την παρέα του ανάλογα με την Χημεία που υπήρχε. Αγόρια και κορίτσια και από τα τρία χωριά, Επάνω, Κάτω Φουρνή και Καστέλλι. Σ'αυτά τα δρομολόγια πλέχτηκαν κι αρκετά ειδύλλια, πολλά από τα οποία κατέληξαν σε καλές οικογένειες. Ο έρωτας πάντα ανίκητος βλέπετε!

Τα κρύα πρωινά του χειμώνα, όταν όλος ο κάμπος ήταν γεμάτος νερό και η πάχνη σκέπαζε τα πάντα, μας άρεσε να παίζουμε με τους πάγους που υπήρχαν πάνω στο νερό, αφού η θερμοκρασία έπεφτε κάτω από το μηδέν. Από τη μεγάλη γέφυρα μέχρι το Νικηθιανό, υπήρχε μονοπάτι (τώρα το έχουν κλείσει οι βοσκοί) και έτσι γλυτώναμε τις συνεχείς στροφές στο πήγαινε-έλα. Στη μέση του μονοπατιού υπήρχε μια ελιά, όπου το μεσημέρι καθόμασταν για ξεκούραση πριν συνεχίσουμε την ανηφόρα. Μεγάλη επιτυχία ήταν να καταφέρουμε να πιαστούμε από την σκάρα του λεωφορείου της γραμμής, που περνούσε το μεσημέρι για τα χωριά μας.

Το περιμέναμε κρυμμένοι στη μεγάλη στροφή, όπου κουρασμένοι κι αυτό έκοβε ταχύτητα και τότε ορμούσαμε να το πιάσουμε. Πολλές φορές ο βοηθός του λεωφορείου, ένας καλός άνθρωπος, ο Μανόλης (Αμαριώτης) Αμαριωτάκης πατέρας της Ιωάννας και του Γιώργου από το πάνω χωριό, ενώ μας έβλεπε, έκανε τα στραβά μάτια και μας άφηνε να φτάσουμε μέχρι το Καστέλλι, όπου έπρεπε να το αφήσουμε πριν σταματήσει. Εκεί βέβαια χρειαζόταν και γνώση Φυσικής ώστε να αποφύγουμε τα κακά αποτελέσματα της αδράνειας. Πολλά παιδιά, όταν το έκαναν για πρώτη φορά, έπεφταν, χτυπούσαν τα χέρια τους στο χώμα και μάτωναν.

Το κάπνισμα ήταν και είναι μια κακή συνήθεια από τότε. Μερικά παιδιά από τις μεγάλες τάξεις, κατά την ξεκούραση τους στην ελιά, έκαναν και κανένα τσιγαράκι.

Αυτό είχε εντυπωσιάσει τον Κωστή Φαϊτό, ένα καλοκάγαθο άνθρωπο που με το μουλάρι του έφερνε και πουλούσε ψάρι από την Πλάκα. Ο Κωστής αγαπούσε το κρασάκι και συνήθως όταν γυρνούσε από την Νεάπολη, έχοντας ξεπουλήσει τα ψάρια του, ήταν σε μεγάλα κέφια. Το μουλάρι του ήξερε καλά την διαδρομή και την κατάσταση του Κωστή που ταλαντευόταν πάνω στη σέλλα και πήγαινε σιγά αν και ανήσυχο. Σε μια τέτοια φάση λοιπόν ο Κωστής και το μουλάρι του φτάνουν στη Φουρνή και, ανάμεσα στους καφενοβίους, ο μεθυσμένος Κωστής αναφωνεί.

– Πορευόμενος από Νεάπολη εις Φουρνή συναντώ τί; Τί;

– Τί μωρέ Κωστή;

– Μαθητάς καπνίζοντας!

Οι καθηγητές μας στο σχολείο ήταν σχεδόν όλοι απλοί άνθρωποι, αρκετά ευσυνειδητοί, που έκαναν τη δουλειά τους με ζήλο και αυτό έφερνε αποτελέσματα.

Μπορεί κανείς να θυμηθεί ενδεικτικά τους Γυμνασιάρχες μας Φαπάκη, Ρουσάκη, Τσαγκαράκη και τους Καθηγητές μας Φοινοκαλιώτη, Σκουλική, Δρακωνάκη, Παυλάκη, Κλαψινάκη, Καλιατάκη, Μαυρικάκη.

Το διάβασμα τα απογεύματα ήταν αρκετό, καμιά σχέση με το Δημοτικό, αν ήθελε κανείς να είναι αξιοπρεπώς προετοιμασμένος. Πολλές φορές κρατούσε και νύχτα, με την βοήθεια της λάμπας πετρελαίου, αφού το ηλεκτρικό ήρθε στο χωριό μας το 1965, οπότε και άλλαξε ριζικά τη ζωή μας.

Μέρες ιδιαίτερες για το χωριό ήταν όταν μας επισκεπτόταν ένας περιοδεύων θίασος της "Πίτσα Τζα". Οι παραστάσεις δίνονταν στο καφενείο του Μανόλη και της Δέσποινας Γωνιωτάκη (Μπαντάλη), που ήταν το μεγαλύτερο του χωριού, εκεί που είναι σήμερα το σπίτι της Φωτεινής Ζερβάκη-Γουβιανάκη.

Επιδείξεις Γυμνασίου (1958)

Μετά από την παρέλαση Νεαπόλεως (25 Μαρτίου 1959)

Οι καρέκλες έμπαιναν σε σειρές όπως στα θέατρα και η σκηνή σπινόταν πρόχειρα στη βορεινή πλευρά Η Πίτσα Τζα ήταν μια στρουμπουλή σαραντάρα, που πρωταγωνιστούσε στα έργα "Γκόλφω", "Πριγκίπισσα" κ.λπ.

Οι παραστάσεις κρατούσαν τρία βράδια και ήταν πάντα sold out! όπως θα λέγαμε σήμερα. Η Πίτσα δείχνοντας λίγο μπουτσάκι και λίγο μπουτσάκι κυριολεκτικά ξεσήκωνε τον ανδρικό πληθυσμό! και την πλήρωνε ο γυναικείος. Χαρακτηριστική η περίπτωση του Γρηγόρη Μπουραντά (Σπαθινού), από το πάνω χωριό, που αφού είχε πει τα κονιακάκια του, επιχείρησε να μπει στο καφενείο που ήταν κατάμεστο! Οι άνθρωποι στην πόρτα δεν το επέτρεψαν και τότε ο Γρηγόρης επιστράτευσε τα μεγάλα μέσα:

Γρηγόριος Μπουραντάς
(η φωτογραφία κυκλοφόρησε και σε καρτ-ποστάλ)

– Εγώ μωρέ είμαι της Ε.Ο.Κ.Α.!! που του έμεινε και παρατσούκλι. Ο Γρηγόρης ήταν Φιγούρα λεπτή, ψηλή με κλασική βράκα, γιλέκο, στιβάνια και κούκο στο κεφάλι. Πολύ λεβέντης!

Οι ποδοσφαιρικοί αγώνες στην Κεραντριάννα είχαν πάντοτε μεγάλο ενδιαφέρον.

Σ'αυτούς συμμετείχαν πολλές φορές και μεγαλύτεροι σε ηλικία, όπως ο Μανόλης Κ. Δεμέτζος, ο λεγόμενος και καλλιτέχνης, μια και στην ταμπέλα του τσαγκαράδικου του είχε αυτό το προσωνύμιο, ήξερε από μουσική και έπαιζε τρομπέτα.

Επίσης ο Μανόλης Κ. Τσαγκαράκης (Τσαγκαρομανόλης), εργολάβος οικοδομών, που είχε το δυνατότερο σουτ από το έδαφος. Έπαιζε σέντερ μπακ και πολύ δύσκολα τον περνούσε κανείς! Βέβαια το παιχνίδι δεν γινόταν πάντα απρόσκοπτα, διότι τα χωράφια γύρω-γύρω ήταν σπαρμένα και όταν έπεφτε εκεί η μπάλα έκανε σημαντική ζημιά. Οι αγροφύλακες του χωριού μας κυνηγούσαν και κάποιες φορές μας έσκιζαν τις μπάλες πράγμα τραγικό για μας.

Ποδοσφαιρική ομάδα στην Κεραντριάννα
(Κουίζ: ποιοί είναι οι εικονιζόμενοι)

Ένα απόγευμα ήρθε ο Λυρογιάννης και προσπάθησε να μας πάρει την μπάλα, αλλά ο γιός του προέδρου του χωριού Βαγγέλης Φαλκώνης τον έβαλε σημάδι με την μπάλα και με σουτ τον πέτυχε στο κεφάλι. Ο αγροφύλακας ζαλίστηκε, ταλαντεύτηκε λίγο, το καπέλο του έφυγε από το κεφάλι του, και στριφογυρίζοντας σαν δορυφόρος πήγε και προσγειώθηκε μέσα στο σπαρμένο χωράφι! Ο Λυρογιάννης έτρεξε να βρει το καπέλο του, εμείς την μπάλα μας και ευχαριστημένοι φύγαμε τρέχοντας.

Περνούσαν οι μέρες, περνούσαν τα χρόνια και τα Φορνιωτάκια μεγάλωναν, αλλά έμειναν στο χωριό και έγιναν αξιο οικογενειάρχες, άλλα τέλειωσαν το Γυμνάσιο άλλα σπούδασαν σε Πανεπιστήμια ή άλλες σχολές και βρήκαν αξιοπρεπείς δουλειές στην Αθήνα και σε άλλα αστικά κέντρα.

Η δεκαετία αυτή του 50 ήταν και η εποχή της μεγάλης μετανάστευσης. Περίπου το 50% του χωριού μας μετακινήθηκε. Ο Κηληδόνης με ωραίο τρόπο περιγράφει το μέγεθος των ανθρώπων εκείνης της εποχής ακριβώς:

«Φεύγουν τα καλύτερα μας χρόνια,
κάποιος μας τα κλέβει μυστικά,
χρόνια που περνούν,
που δεν θα ξαναρθούν!
Κ'εκείνο που βλέπω να μένει τελικά
είναι κάτι νύχτες με φεγγάρι
μες στα θερινά τα σινεμά
Νύχτες που περνούν, που δεν θα ξαναρθούν
Μ'αγιόκλημα και γιασεμιά!»

Με τους στίχους αυτούς ήθελε να πεί, ότι αυτά που μένουν είναι οι μικρές χαρές που γι'αυτόν ήταν το θερινό σινεμά μια και έζησε στην Αθήνα. Εμείς όμως που ζήσαμε στο χωριό έχουμε πολλές μικρές χαρές.

Το περπάτημα στο κалντερίμι κάτω από τους ευκαλύπτους και γύρω απ' το χωριό, τις μοσχοβολιές από τις ανθισμένες αυλές, μια εκδρομή στον Τίμιο Σταυρό ή στην Ευαγγελίστρια (που έγραφε και η Σοφία Μαυροειδή Παπαδάκη), μια ρακή κάτω από τα δέντρα με φίλους και τόσες άλλες! Εδώ τελειώνει και η αφήγηση για τα μαθητικά χρόνια στο χωριό, που παρά τις δυσκολίες, έβγαλε σπουδαίους ανθρώπους γυναίκες και άνδρες.

Εύχομαι σε όλους, ειδικά τώρα με την πανδημία, Υγεία, και σας περιμένω να τα πούμε από κοντά στο αμόλυντο, κατακάθαρο χωριό μας.

Καλή Αντάμωση!

Κυκλοφόρησε τον περασμένο Δεκέμβριο ο δεύτερος τόμος από το προσωπικό Ημερολόγιο του Γάλλου συνταγματάρχη Emile-Honore Destelle. Ο Destelle (Ντεστεέλ) υπήρξε στρατιωτικός διοικητής, επικεφαλής των ειρηνευτικών δυνάμεων για την κατάπαυση των εχθροπραξιών ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους το διάστημα 1897-98 στο τμήμα Λασιθίου. Το Ημερολόγιο φωτίζει μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα περίοδο της Κρητικής ιστορίας, την τελευταία κρητική επανάσταση και τη μετάβαση από την οθωμανική κυριαρχία στην νεοπαγή αυτόνομη Κρητική Πολιτεία υπό την επιτήρηση και την προστασία των Μεγάλων Δυνάμεων.

Στο Ημερολόγιο, στο σπουδαίο αυτό ιστορικό τεκμήριο, καταγράφονται ενδιαφέρουσες πληροφορίες αναλυτικά και σε βάθος, για τον τμήμα Λασιθίου, ιδιαίτερα για την περιοχή της Ιεράπετρας όπου είχε εγκαταστήσει τη διοίκηση του τομέα Λασιθίου από τον Απρίλιο του 1898, αλλά και τις υπόλοιπες επαρχίες του τμήματος: Βιάννου, Μεραμπέλλου και Σητείας.

Βασικός στόχος του επικεφαλής των γαλλικών ειρηνευτικών δυνάμεων υπήρξε ο περιορισμός της ανομίας, η επιβολή της τάξης ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους και η συνδρομή της ειρηνικής ζωής των κατοίκων με έργα υποδομής. Το 1898 ο Ντεστεέλ θα αναλάβει τη διοίκηση των στρατευμάτων των Μεγάλων Δυνάμεων σ' ολόκληρη την Κρήτη.

Το βιβλίο παρουσιάστηκε στις 11 Δεκεμβρίου 2019 στο Ιστορικό Μουσείο Κρήτης. Την ίδια μέρα εγκαινιάστηκε η περιοδική έκθεση του Ε.Η. Destelle στο 2ο όροφο του Μουσείου, με πρωτότυπα τεκμήρια από το προσωπικό αρχείο του Ντεστεέλ το οποίο διέθεσαν οι εγγονοί του Jean-Pierre και Françoise Destelle. Χειρόγραφα, φωτογραφίες, επίσημα έγγραφα αντικείμενα και ζωγραφικά έργα του Ντεστεέλ τα οποία φωτίζουν αυτή την περίοδο και αναδεικνύουν τη διεθνή διάσταση του Κρητικού Ζητήματος κατά τη μετάβασή του από τον οθωμανικό κόσμο στη νεοπαγή Κρητική Πολιτεία και στη συνέχεια στην εθνική αποκατάσταση. Το Ημερολόγιο παρουσιάζει πρόσθετο ενδιαφέρον μιας και τα γεγονότα και οι κρίσεις παρουσιάζονται με τη ματιά ενός ουδέτερου παρατηρητή και μάλιστα του αξιωματούχου - επικεφαλής των Μεγάλων Δυνάμεων στο Λασιθί.

Το βιβλίο αποτελεί συνέκδοση της Εταιρείας Κρητικών Ιστορικών Μελετών και της Περιφέρειας Κρήτης. Τη μετάφραση από το γαλλικό κείμενο του Ντεστεέλ έχει κάνει η Εμμανουέλα Τζεδάκη. Την επιμέλεια του κειμένου η Κλαίρη Μητσστάκη και η δική μας φιλόλογος, συγγραφέας και διακεκριμένη ιστορικός Μαρία Σωρού. Η Μητσστάκη είχε επίσης την εκδοτική φροντίδα και η Μαρία Σωρού την επιστημονική επιμέλεια και την καταγραφή των σημειώσεων. Το βιβλίο τυπώθηκε στις γραφικές τέχνες «Τυποκρέτα».

Το ιστορικό πλαίσιο. Η επανάσταση των ετών 1897-98 -Το τέλος της Οθωμανικής κυριαρχίας

Η περίοδος των τελευταίων 30 χρόνων της Οθωμανικής περιόδου (1866-1897) ήταν εποχή έντονων επαναστατικών κινημάτων με στόχο την Ένωση. Η τελευταία επανάσταση ξέσπασε τον Ιανουάριο του 1897. Την 1η Φεβρουαρίου αποβιβάστηκε στο Κολυμπάρι Χανίων ο Τιμ. Βάσσης και εξέδωσε προκήρυξη με την οποία καταλάμβανε την Κρήτη και κήρυξε την Ένωση με την Ελλάδα. Η επανάσταση εξαπλώθηκε σ' όλο το νησί και σκληρές μάχες διεξάγονται. Οι Μ. Δυνάμεις πρότειναν την Αυτονομία αλλά Κρήτες και Ελλάδα την απέρριψαν. Τότε οι Μ. Δυνάμεις προχώρησαν στον αποκλεισμό της Κρήτης, ενώ οι μάχες συνεχίζονταν με ιδιαίτερη σφοδρότητα. Το ατυχές αποτέλεσμα του ελληνοτουρκικού πολέμου ανάγκασε την Ελλάδα να αποσύρει το στρατό της από το νησί και τους Κρήτες να δεχτούν τη λύση της Αυτονομίας τον Ιούλιο του 1898. Τον επόμενο μήνα η εκτελεστική επιτροπή ανέλαβε την εσωτερική διακυβέρνηση της Κρήτης μέχρι την άφιξη του

Η Φουρνή με τη ματιά του Γάλλου συνταγματάρχη Ντεστεέλ (1898)

Γράφει ο: **Μανόλης Κ. Μαζράκης**
Δρ Παν/μίου Ιωαννίνων,
συγγραφέας και Δ/ντής Αθ/μιας Εκπ/σης Λασιθίου

Ο Ντεστεέλ

Αρμοστή Γεωργίου.

Οι σφαγές εκατοντάδων χριστιανών και 17 Άγγλων στρατιωτών από τον τουρκικό όχλο στις 25 Αυγούστου 1898, επιτάχυνε τις εξελίξεις. Η Αγγλία αντέδρασε τότε δυναμικά και άμεσα. Απαγονήστηκαν 17 Τουρκοκρήτες υπαίτιοι των σφαγών. Ισχυρή μοίρα αγγλικού στόλου κατέπλευσε στο λιμάνι του Ηρακλείου, διατάσσοντας τον τουρκικό στρατό να αποχωρήσει από την πόλη και τα φρούρια. Τα απροσδόκητα και ραγδαία αυτά γεγονότα έδωσαν ριζικότερη και αποφασιστικότερη λύση στο Κρητικό Ζήτημα. Στις 2 Νοεμβρίου ολοκληρώθηκε η αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κρήτη. Μαζί με τον τουρκικό στρατό εγκατέλειψαν το νησί 40.000 Τουρκοκρήτες. Από τους 72.353 μουσουλμάνους που υπήρχαν το 1881 στο νησί, παρέμειναν μόνο οι 32.000.

Στις πόλεις εξακολουθούσαν να παραμένουν τα στρατεύματα των Μ. Δυνάμεων: Ιταλοί στα Χανιά, Ρώσοι στο Ρέθυμνο, Άγγλοι στο Ηράκλειο και Γάλλοι στο Λασιθί. Η τουρκική σημαία υποστάθηκε απ' όλα τα φρούρια και διατηρήθηκε μόνο σ' αυτό της Σούδας δίπλα στην κρητική, σημαδι της υψηλής επικυριαρχίας του Σουλτάνου.

Το νησί θα κυβερνηθεί με ένα ιδιότυπο, αυτόνομο καθεστώς γνωστό ως Κρητική Πολιτεία από το 1898 έως το Δεκέμβριο του 1913 χρονολογία που ενώνεται με την Ελλάδα, ύστερα από το νικηφόρο αποτέλεσμα των Βαλκανικών Πολέμων.

Το Ημερολόγιο ξεκινά την 1η Ιανουαρίου 1898 με γεγονότα από την περιοχή της Σητείας. Στις 17 Φεβρουαρίου ο Ντεστεέλ επισκέπτεται την Ελούντα όπου οι Γάλλοι διανοήσαν το Κανάλι. Στις 8 Απριλίου αποφασίστηκε από τους ναυάρχους η κατοχή της Ιεράπετρας από τους Γάλλους και ο Ντεστεέλ εγκαθίσταται με δύο λόχους στην Ιεράπετρα στις 22 Απριλίου. Στις 5 Δεκεμβρίου 1898 επισκέπτεται τον Άγιο Νικόλαο και στις 6 την Κριτσά και τη Λατώ. Την Τετάρτη 7 Δεκεμβρίου τη Νεάπολη και

Ο κάμπος και τα χωριά της Φουρνής το έτος 1925. Αριστερά η Επάνω Φουρνή, δεξιά η Κάτω στο βάθος του κάμπου το Καστέλλι.

την Πέμπτη 8 Δεκεμβρίου το Βραχάσι και τη Μονή Κρεμαστών.

Στη Νεάπολη

Την Τετάρτη 7 Δεκεμβρίου 1898 ο Ντεστεέλ επισκέπτεται τη Νεάπολη. Οι δρόμοι και τα κτήρια της πόλης είναι στολισμένοι με γιρλάντες από μυρτιές και η υποδοχή λαού και αρχόντων ενθουσιώδης. Η εγκατάσταση των Γάλλων στρατιωτών και αξιωματικών στο πρώην διοικητήριο είναι θαυμάσια. Τα δημόσια όμως κτήρια είναι σε ελεεινή κατάσταση. Γευματίζουν στο άνετο σπίτι του επισκόπου. Η τραπεζαρία πλήρως εξοπλισμένη και το φαγητό πολύ ανώτερο από εκείνο των κατοίκων. Περνούν τη βραδιά στη βιβλιοθήκη, με τους προύχοντες. Έκδηλη είναι η αγωνία των τοπικών παραγόντων για τον ορισμό της Νεάπολης ως πρωτεύουσας του νομού και τα οφέλη της πόλης και των ίδιων απ' αυτό τον ορισμό. Αξιοσημείωτη η επισήμανση του Ντεστεέλ πως «όλοι κυνηγούν θέσεις και κοινωνική αποκατάσταση».

Στη Φουρνή

Την Παρασκευή 9 Δεκεμβρίου 1898 με ομιχλώδη και μουντό καιρό ξεκινούν από τη Νεάπολη για να επισκεφτούν τη Φουρνή. Σε όλη τη διαδρομή ψιχαλίζει, ο δρόμος φαρδύς και αρκετά καλά χαραγμένος αλλά με πέτρες που κουράζουν τα άλογα. Η διαδρομή με ωραία ελαιόδεντρα και πολλές αμυγδαλιές να κυριαρχούν στο τοπίο. Είναι περίοδος ελαιοσυλλογής και η υπαίθρος ζωντανεύει από τις φωνές των κατοίκων. Διασχίζουν την πεδιάδα της Φουρνής, κατάφυτη με αμπέλια και η εικόνα των χωριών της, Καστελλίου, Επάνω και Κάτω Φουρνής είναι εικόνα πλούσιων χωριών. Η υποδοχή είναι πολύ καλή και οι φουρνιώτες ζητούν από το Ντεστεέλ τη δημιουργία στρατιωτικού σταθμού επειδή φοβούνται τους κλέφτες μιας και είναι περίοδος συγκομιδής του ελαιοκάρπου. Ο Ντεστεέλ αναφέρει το μεγαλύτερο πρόβλημα της περιοχής της Φουρνής, υπαρκτό και έντονο σ' όλο το βόρειο Μεραμπέλο καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού, την έλλειψη πηγαίου ύδατος. Οι κάτοικοι, αναφέρει ο Ντεστεέλ, 'σκάβουν μεγάλες λακούβες για τη συλλογή όμβριων υδάτων' είναι οι γνωστές λιθόκτιστες ομβριοδεξαμενές και κτίζουν στα σπίτια τους στέρνες. Αναφέρει την ύπαρξη μουσουλμάνων κατοίκων στη Φουρνή, οι οποίοι την εγκατέλειψαν κατά την τελευταία επανάσταση 1897-98. Μερικοί επιστρέφουν για να καλλιεργήσουν τα χωράφια τους και να δουν την κατάσταση των περιουσιών τους. Δεν επιθυμούν ακόμη την επανεγκατάστασή τους, προτού ξεκαθαρίσουν τα πράγματα. Να σημειώσουμε ότι σύμφωνα με την απογραφή του 1881 στα τρία χωριά της Φουρνής κατοικούσαν 1163 χριστι-

(Συνέχεια στη σελ. 7)

Τα μαρτυρικά χωριά της Κρήτης

(Συνέχεια από τη σελ. 3)

μίσουν τα σπίτια και να μεταφέρουν τις πέτρες στην ακτή για την κατασκευή αεροδρομίου σε συνθήκες καταναγκαστικής εργασίας. Διατηρήθηκαν τα διώροφα και ορισμένα καινούργια για να εγκατασταθούν σε αυτά οι Γερμανοί.

Χόνδρος 5, 17

Λίγο πριν από την αναχώρηση των Γερμανών από την περιοχή βυθίστηκε (από τους ίδιους;) πλοίο με 7 νέους που είχαν συλλάβει έξω από το χωριό. Συνολικά, την περίοδο 1941-44 ο Χόνδρος θηρήνησε 9 θύματα.

2. Η.Ε. Λασιθίου

Γδόχεια 5, 7, 10, 11

Στις 15.09.1943 οι Γερμανοί μπήκαν στο χωριό, αφού προηγουμένως είχαν εκτελέσει, σε διάφορα σημεία, 12 άτομα (8 από τα Γδόχεια και 4 από την Κάτω Σύμη), μεταξύ των οποίων 3 γυναίκες και ένα βρέφος 6 μηνών. Από τους υπόλοιπους, εκλείσαν 17 άνδρες σε μία εκκλησία και τους αλλοχωρίτες και τα γυναικόπαιδα στο σχολείο και σε δύο σπίτια, ενώ παράλληλα λεηλάτησαν το χωριό. Το βράδυ απομάκρυναν τα γυναικόπαιδα, σε φάλαγγα προς την Ιεράπετρα, από όπου, ύστερα από περίπου 15 ημέρες, διασκορπίστηκαν στα γύρω χωριά. Τους 17 άνδρες τους εκτέλεσαν στην τοποθεσία Καρτσανά, όπως και ένα περαστικό, πνευματικά ανάπηρο, παιδί από τον Συκολόγο. Από τη χαριστική βολή επιβίωσε ένας. Στα Κάτω Γδόχεια έκαψαν ζωντανούς στο κρεβάτι τους έναν τραυματία και μια παράλληλη. Συνολικά, στις 15 και 16.09 εκτέλεσαν 48 κατοίκους των Γδοχίων, 37 στο χωριό και 11 στα γύρω χωριά και, αφού είχαν απομακρυνθεί τα γυναικόπαιδα, πυρπόλησαν τα σπίτια με εμπρηστική σκόνη. Η περιοχή κηρύχθηκε «νεκρή ζώνη» και οι νεκροί έμειναν άταφοι επί 2 μηνες.

Μουρνιές 5, 7, 10, 11

Στις 16.09.1943, φτάνοντας οι Γερμανοί στο χωριό συνέλαβαν 15 άντρες που, μαζί με 6 άλλους από τον Παρσά, εκτέλεσαν στη θέση Σελί (ή Καλέ). Κατ' άλλη εκδοχή, οι εκτελεσμένοι ήταν 24. Διέταξαν τα γυναικόπαιδα να συγκεντρωθούν για να φύγουν για την Ιεράπετρα. 10 η ώρα το πρωί, μόλις τα γυναικόπαιδα αποχώρησαν, μια ομάδα Γερμανών, που έμεινε πίσω, πυρπόλησε το χωριό. Κάηκε ζωντανή μέσα στο σπίτι της μία γυναίκα. Η περιοχή κηρύχθηκε «νεκρή ζώνη» και οι εκτελεσμένοι παρέμειναν άταφοι επί 45 μέρες.

Μύρτος 5, 7, 10, 11

Στις 15.09.1943 το πρωί, ένας λόχος Γερμανών με μια διμοιρία ένοπλων Ες-Ες μπήκαν στο χωριό. Δήλωσαν στον Πρόεδρο ότι το χωριό θα καίγεται και οι κάτοικοι είχαν προθεσμία 2 ωρών για να φύγουν παίρνοντας ό, τι μπορούσαν. Οι Ες-Ες εκτέλεσαν 10 άνδρες πίσω από μια εκκλησία, ενώ οι άλλοι Γερμανοί εκτέλεσαν 7 άτομα, μεταξύ των οποίων μια γυναίκα μέσα στο σπίτι της και έναν ανάπηρο. Στη συνέχεια, λεηλάτησαν το χωριό και το απόγευμα, αφού πυρπόλησαν τα σπίτια, έφυγαν. Ολόκληρη η περιοχή κηρύχθηκε «νεκρή ζώνη», ενώ όσοι γλίτωσαν κατέφυγαν σε χωριά της περιοχής και στην Ιεράπετρα. Μετά από 2 ημέρες εκτέλεσαν έναν από τους 4 άνδρες που, σε μια αιφνιδιαστική επίσκεψή τους, συνέλαβαν στο χωριό και χρησιμοποίησαν για να μεταφέρουν τα λάφυρά τους στην παραλία.

Ρίζα 5, 7, 10, 11

Στις 15.09.1943 το πρωί, δύναμη Γερμανών συνέλαβε και εκτέλεσε 10 άνδρες στη Ρίζα, έξω από το σχολείο, τον μοναδικό κάτοικο που βρήκε στον οικισμό Λουτράκι, 5 ή 6 άνδρες στον οικισμό Καρμένου και στον οικισμό Σφακούρα 5 άνδρες, ενώ έκαψε ζωντανή μία γυναίκα μέσα στο σπίτι της. Συνολικά, εκτέλεσε 22 κατοίκους, ενώ πυρπόλησε τον οικισμό Καρμένου.

(Το Β' μέρος στο επόμενο τεύχος)

Πηγές:

1. Η Μάχη της Κρήτης, εφημερίδα «Τα Νέα»
2. Γ. Παναγιωτάκης, Η επιική Μάχη της Κρήτης (Ηράκλειο, 2012)
3. Π.Δ. 399/1998 (ΦΕΚ 2777Α), Π.Δ. 99/2000 (ΦΕΚ 97Α) και Π.Δ. 29/2019 (ΦΕΚ 54Α)
4. Δίπτυο μαρτυρικών πόλεων και χωριών <http://www.greek-holocasts.gr/>
5. Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος <https://www.dmko.gr/martyrikes-polis-2/>
6. Β. Π. Μαθιόπουλος, Εικόνες Κατοχής, εφημερίδα «Τα Νέα»
7. Έκθεσις της Κεντρικής Επιτροπής Διαπιστώσεως Ωμοψύτων εν Κρήτη, Δήμος Ηρακλείου (1983) <https://e.issuu.com/embed.html#15903296/35577945>
8. Γ. Χρηστάκης, Επαρχία Βιάννου 1940-1945
9. Γ. Ε. Δημητριάδης, Ο Μύρτος και τα γύρω χωριά, Δήμος Ιεράπετρας
10. Μ. Κοκολάκης, Ανατολική Κρήτη: Κατοχή - Αντίσταση - Εμφύλιος, Γνώσεις (Αθήνα, 1980)
11. Στ. Γεροντής, Τα καπνιστά χωριά, Ν.Α. Λασιθίου (2008)
12. Ν. Σαρούς, Η Δαμάστα στο πέρασμα του χρόνου (Αθήνα, 1994)
13. <https://www.embaros.com/el/mainmenu-27/20-mainmenu-43>
14. Α. Κουτεντάκης (2013) <https://e-mesara.gr/maios-1944-to-olokaytoma-ton-kamaron-2/>
15. Γ. Κονδυλάκης, Αφιέρωμα στο χωριό μου Κρεββατά Βιάννου (2016)
16. <https://www.viannitika.gr/el/h-istorikh-mach-ths-symhs>
17. Προφορική συνέντευξη με τον Ε.Μ. καταγόμενο από τον Χόνδρο.
18. Αι θυσία της Ελλάδος στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, εφημερίδα «Καθημερινή» (2014) ανατύπωση από το πρωτότυπο (1945)

ΝΟΣΟΣ COVID-19 ΚΑΙ ΔΕΡΜΑ

Η νόσος COVID-19 (Coronavirus Disease 2019) είναι μια νέα, δυνητικά θανατηφόρα, ιογενής λοίμωξη κυρίως του αναπνευστικού συστήματος, που οφείλεται σε ένα νέο ιό RNA, τον SARS-CoV-2 (Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2). Ο ιός αυτός ανήκει στην ομάδα των κοροναϊών, όνομα που αναφέρεται στην μορφή του όπως φαίνεται στο ηλεκτρονικό μικροσκόπιο («corona-like») και που οφείλεται στην παρουσία πρωτεϊνικών προεξοχών («spikes») στην επιφάνειά του. Αυτές οι προεξοχές επιτρέπουν την πρόσδεση του ιού σε ειδικούς υποδοχείς της κυτταρικής μεμβράνης, κυρίως τους ACE-2, και την διείσδυσή του στο εσωτερικό του κυττάρου.

Στην ομάδα των κοροναϊών ανήκουν μερικοί λεγόμενοι «ήπιοι» κοροναϊοί (κοροναϊοί του κοινού κρυολογήματος) αλλά και ο ιός SARS-CoV, που πρωτοεμφανίστηκε το 2002 και προκάλεσε επιδημία σοβαρής πνευμονίας κυρίως στην Ασία με περίπου 800 θανάτους καθώς και ο MERS-CoV (Middle-East Respiratory Syndrome Coronavirus), που

εμφανίστηκε το 2012 και προκάλεσε επιδημία πνευμονίας με περίπου 450 θανάτους. Οι λοιμώξεις από SARS-CoV, SARS-CoV-2 και MERS είναι ζωνοόσοι, δηλαδή οι ιοί αυτοί προσβάλλουν αρχικά διάφορα ζωικά είδη προτού μεταπηδήσουν στον άνθρωπο. Φυλογενετικές μελέτες δείχνουν ότι η κύρια δεξαμενή του SARS-CoV-2 είναι η νυχτερίδα. Πιθανολογείται ότι μεταδόθηκε στον άνθρωπο μέσω ενός ενδιάμεσου φορέα, ίσως του παγκολίνου, ενός μυρμηγκοφάγου θηλαστικού που καταναλίσκεται σαν έδεσμα από τους ανθρώπους στην Κίνα.

Τα πρώτα περιστατικά COVID-19 παρατηρήθηκαν και ανακοινώθηκαν στην πόλη Wuhan της Κίνας τον Δεκέμβριο του 2019, είναι όμως πιθανόν η εμφάνιση της νόσου να έγινε ακόμα νωρίτερα, ίσως από τον Οκτώβριο του 2019 (στην Γαλλία ανιχνεύθηκε ασθενής ο οποίος ανέρωσε από ανεξήγητη πνευμονία τον Νοέμβριο του 2019 και εκ των υστέρων αποδείχτηκε ότι ήταν περιστατικό COVID-19 -σημειώτεον ότι ο ασθενής αυτός δεν είχε ταξιδέψει στην Κίνα). Ο COVID-19 εξαπλώθηκε σύντομα σε όλη την υφήλιο και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO) κήρυξε κατάσταση πανδημίας στις 11 Μαρτίου 2020.

Μέχρι σήμερα η πανδημία έχει πλήξει περίπου 10, 5 εκατομμύρια ανθρώπους σε όλες τις ηπείρους (πλην Ανταρκτικής) και έχει προκαλέσει πάνω από 500.000 θανάτους παγκοσμίως. Οι ΗΠΑ με πάνω από 120.000 νεκρούς παραμένουν η χώρα που έχει πληγεί περισσότερο στον κόσμο. Ακολουθούν η Μ. Βρετανία και η Βραζιλία (πάνω από 40.000 νεκρούς η κάθε μία), η Ιταλία (35.000 νεκροί), η Ισπανία και η Γαλλία (30.000 νεκροί περίπου η κάθε μια). Στην Ελλάδα, ως τις 30/06/2020 είχαν καταγραφεί 3.409 επιβεβαιωμένα κρούσματα COVID-19 και 192 θάνατοι.

Ο SARS-CoV-2 μεταφέρεται από μολυσμένα σταγονίδια από το σάλιο και τα ρινικά εκκρίματα (που αποβάλλονται με την αναπνοή, τον βήχα και το φτάρνισμα) και μολύνουν τον άνθρωπο μέσω των βλεννογόνων (στόμα, μύτης, ματιών) είτε απευθείας, είτε μετά από μεταφορά του ιού από τα δάκτυλα που ήρθαν σε επαφή με μολυσμένα αντικείμενα και επιφάνειες. Η μετάδοση του ιού από άνθρωπο σε άνθρωπο ευνουείται από τον συγχρωτισμό, την συνυπαρξη δηλαδή πολλών ατόμων σε κλειστούς χώρους, όπως συμβαίνει στα μέλη μιας οικογένειας που μοιράζονται τον ίδιο χώρο κατοικίας. Ο χρόνος επώασης του ιού ποικίλλει από 1-14 μέρες (συνήθως 5-6). Οι κλινικές εκδηλώσεις της νόσου COVID-19 είναι πολλαπλές και αφορούν διάφορα συστήματα του οργανισμού. Η πλειοψηφία (90%) των ασθενών που νοσούν από COVID-19 εμφανίζει σχετικά ελαφρά μορφή νόσου που υποχωρεί σε μερικές μέρες. Τα συνηθέστερα συμπτώματα είναι:

- Πυρετός
- Μη παραγωγικός (Ξερός) βήχας
- Καταβολή
- Δύσπνοια
- Φαρυγγίτιδα
- Κεφαλαλγία
- Μυαλγίες
- Αρθραλγίες
- Ρίγη
- Ναυτία/Έμετος
- Ρινική συμφόρηση

Συμπτώματα, δηλαδή, παρόμοια με αυτά της εποχικής γρίπης.

Γράφει ο Ιωάννης Κ. Κανιτάκης

Εταίρος Καθηγητής Δερματολογίας

Παν/μίου Cl. Bernard Lyon I Νοσοκομείο Ed. Herriot, Γαλλία

Η σοβαρής μορφής COVID-19 χαρακτηρίζεται από έντονη δύσπνοια, ταχύπνοια (>30/min) και υποξία (μειωμένο κορεσμό του οξυγόνου στο αίμα), που μπορούν να καταλήξουν σε αναπνευστική ανεπάρκεια και ανάγκη μηχανικής υποστήριξης της αναπνοής (διασωλήνωση), παρά την οποία ορισμένοι ασθενείς δυστυχώς καταλήγουν. Τα θανατηφόρα κρούσματα παρατηρούνται κυρίως (αλλά όχι αποκλειστικά) σε ηλικιωμένα άτομα (άνω των 70-75 ετών) και σε άτομα με υποκείμενες επιβαρυντικές νόσους, όπως ο σακχαρώδης διαβήτης και η αρτηριακή υπέρταση. Με την εξάπλωση της πανδημίας παρατηρήθηκαν συμπτώματα και από άλλα συστήματα, κάτι που απέδειξε ότι ο SARS-CoV-2 μπορεί να προσβάλει πολλά συστήματα πέραν του αναπνευστικού. Έτσι, πρόσθετες εκδηλώσεις της COVID-19 αφορούν:

➤ **Το γαστρεντερικό σύστημα:** διάρροια, ναυτία, έμετος και στομαχικός πόνος εμφανίζονται στο 15-30% περίπου των ασθενών, συνήθως σε ενήλικες (μέσης ηλικίας 50 ετών περίπου). Εργαστηριακά μπορεί να παρατηρηθεί αύξηση των τρανσαμινασών. Στο 4% των ασθενών τα γαστρεντερικά συμπτώματα είναι οι μόνες εκδηλώσεις της νόσου.

➤ **Το νευρικό σύστημα:** διανοητική σύγχυση, ίλιγγος, κεφαλαλγία, εγκεφαλοπάθεια, εγκεφαλικό επεισόδιο (2.8-5.7%) που μπορεί να οφείλεται σε θρόμβωση, βλάβη των ενδοθηλιακών κυττάρων ή μυοκαρδιακή βλάβη.

➤ **Διαταραχές πήκτικότητας του αίματος:** συνήθως εμφανίζονται μετά τα αναπνευστικά συμπτώματα, σχετίζονται με την βαρύτητα της νόσου και παρατηρούνται συχνότερα σε άνδρες προχωρημένης ηλικίας. Μπορεί να προκαλέσουν εγκεφαλικό επεισόδιο ('stroke'), πνευμονική θρόμβωση/εμβολή και ισχαιμικές-νεκρωτικές αλλοιώσεις των άνω και κάτω άκρων.

➤ **Ανοσμία και αγευσία:** η μερική ή ολική απώλεια οσμής και γεύσης είναι πολύ συχνές (80-90% των ασθενών), εμφανίζονται συνήθως μετά τα πρώτα αναπνευστικά συμπτώματα, διαρκούν 5-10 μέρες και υποχωρούν μετά την ίαση στο 75% των ασθενών, σπάνια μπορεί να παραταθούν περισσότερο.

➤ **Οφθαλμολογικές εκδηλώσεις (5%):** επιπεφυκίτιδα, αίσθηση ξένου σώματος, δακρύρροια.

➤ **Μυοκάρδιο:** η μυοκαρδίτιδα συνδέεται με αυξημένη θνητότητα από COVID-19 (αν και δεν είναι ακόμα γνωστό αν οι μυοκαρδιακές βλάβες οφείλονται σε απ'ευθείας μόλυνση του μυοκαρδίου από τον ιό ή αν πρόκειται για έμμεση επιπλοκή).

Η προσβολή διαφορετικών οργάνων και συστημάτων πιθανόν εξηγείται από το γεγονός ότι ο SARS-CoV-2 προσβάλλει τα ενδοθηλιακά κύτταρα των αιμοφόρων αγγείων (προκαλώντας ενδοθηλίτιδα), και έτσι μπορεί να προκαλέσει βλάβες σε όλα τα όργανα.

Σε ό,τι αφορά στο δέρμα, ενώ οι αρχικές κλινικές περιγραφές της COVID-19 στην Κίνα δεν είχαν αναφέρει (πολλές) δερματικές εκδηλώσεις, η εξάπλωση της πανδημίας στην Ευρώπη και αλλού συνέπεσε με μια έξαρση διάφορων δερματικών βλαβών, κι έτσι συνδέθηκαν επιδημιολογικά. Ορισμένοι από τους ασθενείς με δερματικές εκδηλώσεις είχαν εξακριβωμένη λοίμωξη COVID-19 (συνήθως με ρινοφαρυγγικό επίχρισμα και θετική PCR) οι περισσότεροι όμως δεν είχαν αποδεδειγμένη COVID-19, είτε επειδή η PCR (ή οι ορολογικές εξετάσεις που διατέθηκαν αργότερα) απέβησαν αρνητικές, ή διότι οι ασθενείς δεν υποβλήθηκαν σε διαγνωστική δοκιμασία, λόγω ελλείψεως των σχετικών αντιδραστηρίων στην αρχή της πανδημίας. Στην πλειοψηφία τους τα άτομα με δερματικές εκδηλώσεις είναι νέα, κατά πολύ νεότερα αυτών που νοσούν από σοβαρής μορφής COVID-19. Τα άτομα αυτά είτε δεν είχαν κανένα σύμπτωμα της COVID-19, ή είχαν εμφανίσει μόνο ελαφρά συμπτώματα (πυρετό, βήχα ή αδιαθεσία). Μερικοί από αυτούς τους ασθενείς είχαν έρθει σε επαφή με άτομα που νόσησαν από COVID-19 (συνήθως από το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον). Αρκετές μελέτες, κυρίως από Ιταλία, Γαλλία, Βέλγιο και Ισπανία έχουν δημοσιευτεί πρόσφατα σχετικά με τις δερματικές αυτές εκδηλώσεις που μπορούν να καταταγούν στις εξής κλινικές μορφές:

I. Βλαπδο-κηλιδώδες γενικευμένο εξάνθημα: (47% των δερματικών εκδηλώσεων). Μπορεί να συνοδεύεται από κνησμό (φαγούρα), εμφανίζεται συνήθως στον κορμό και τα άκρα, σπανιότερα στο κεφάλι/πρόσωπο και υποχωρεί σε περίπου μία εβδομάδα. Το εξάνθημα αυτό μοιάζει με εξανθήματα που συνοδεύουν και άλλες αναπνευστικές ή γαστρεντερικέςλώσεις και γι'αυτό πιθανολογείται ότι είναι μη ειδική εκδήλωση της COVID-19. Άλλωστε μερικά από τα εξανθήματα αυτά μπορεί να οφείλονται σε διάφορα φάρμακα που παίρνουν οι ασθενείς (φαρμακογενές εξάνθημα ή τοξιδερμία).

II. Φυσαλιδώδες εξάνθημα που μοιάζει με ανεμοβλογιά

(9%). Εμφανίζεται σχετικά νωρίς σε σχέση με τα άλλα συμπτώματα της COVID-19, προσβάλλει συνήθως ενήλικες μέσης ηλικίας, εντοπίζεται στον κορμό και τα άκρα και διαρκεί περίπου 10 μέρες.

III. Κνιδωτικό εξάνθημα (19%)

IV. Πελιδνώμα (livedo) και νεκρωτικές βλάβες των ακρών (6%): συνήθως συνοδεύουν COVID-19 βαρύτερης μορφής (απαντώνται συχνότερα σε διασωληνωμένους ασθενείς).

V. Αιμορραγικό-πετεχειώδες εξάνθημα: μοιάζει με αυτό του Δάγκειου πυρετού.

VI. Οιδηματώδεις, ερυθρο-ιώδεις κηλιδοβλατίδες των δακτύλων (συνήθως των ποδιών), που εμφανίζουν μερικές φορές και φυσαλιδο-πομφόλυγες. Σπανιότερα εμφανίζονται στις φτέρνες, τα πέλματα ή και τα δάκτυλα των χεριών, και μπορεί να συνοδεύονται από ελαφρό κνησμό ή πόνο. Οι βλάβες αυτές αντιπροσωπεύουν 19%-40% όλων των δερματικών εκδηλώσεων (ανάλογα με τις μελέτες), μοιάζουν πολύ με τα κοινά χείμετλα (χιονίστρες) και αναφέρονται στην βιβλιογραφία ως «ψευδο-χείμετλα» («chilblain-like lesions» ή «δάκτυλα COVID»). Περισσότερα από 1.000 τέτοια περιστατικά έχουν δημοσιευτεί παγκοσμίως. Έτσι τα ψευδο-χείμετλα αποτελούν μια χαρακτηριστική και αναγνωρίσιμη εκδήλωση σχετιζόμενη με την COVID-19, αν και ο ρόλος του SARS-CoV-2 παραμένει ακόμα ανεξακριβωτός εφόσον στην πλειοψηφία των ασθενών δοκιμασίες για COVID-19 ήταν αρνητικές. Τα ψευδο-χείμετλα εμφανίζονται συνήθως σε νέα άτομα, παιδιά, εφήβους ή και νεαρούς ενήλικες (μέσος όρος ηλικίας 25 έτη), σε αντίθεση με τις υπόλοιπες δερματικές βλάβες που προσβάλλουν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Τα άτομα με ψευδο-χείμετλα κατά κανόνα δεν εμφανίζουν έντονα συμπτώματα COVID-19 ή είναι τελείως ασυμπτωματικά (φαινομενικά υγιά). Οι βλάβες αυτές αναπτύσσονται σχετικά όψιμα σε σχέση με την λοίμωξη, δηλαδή μετά την εμφάνιση των πρώτων συμπτωμάτων της νόσου (όταν υπάρχουν). Η αιτιοπαθογένειά τους παραμένει άγνωστη.

Τυπικές περιπτώσεις ψευδο-χείμετλων της COVID-19: ερυθρο-ιώδεις, οιδηματώδεις βλάβες των δακτύλων.

Σε μια εργασία μας που δημοσιεύτηκε πρόσφατα στο περιοδικό της Αμερικανικής Ακαδημίας Δερματολογίας (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7265862/>) μελετήσαμε ιστολογικά 17 τέτοια περιστατικά που επισκέφτηκαν τα εξωτερικά ιατρεία του νοσοκομείου μας και διαπιστώσαμε ότι δεν διαφέρουν σημαντικά από τα κοινά χείμετλα, χαρακτηρίζονται όμως από συχνές μικροαγγειακές αλλοιώσεις (μικροθρομβώσεις, ενδοθηλίτιδα) και νέκρωση της επιδερμίδας, που σχετίζονται με την κλινική εμφάνιση των βλαβών (ερυθρότητα, σχηματισμό πομφόλυγων). Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώθηκαν πρόσφατα και από άλλες μελέτες από το Βέλγιο, την Ιταλία και την Ισπανία. Τα ψευδο-χείμετλα αυτά έχουν καλοήγη πορεία, κατά κανόνα υποχωρούν σε περίπου 2 εβδομάδες, αυτόματα ή μετά από θεραπεία με τοπικά συνήθως σκευάσματα (όπως κορτικοστεροειδείς κρέμες), ασπιρίνη και αναστολείς των διαύλων ασβεστίου (calcium channel blockers). Διαφέρουν επομένως από ορισμένες ισχαιμικές-νεκρωτικές ελκώσεις των άκρων που έχουν παρατηρηθεί σε ασθενείς με σοβαρής μορφής COVID-19 που οφείλονται σε αυξημένη πήκτικότητα του αίματος.

Διάφορες ερμηνείες έχουν δοθεί σχετικά με την αιτιοπαθογένεια αυτών των κάπως μυστηριωδών ψευδο-χείμετλων. Σύμφωνα με μία υπόθεση, οι βλάβες αυτές είναι (τουλάχιστον σε ορισμένες περιπτώσεις) κοινά χείμετλα που δεν οφείλονται στον SARS-CoV-2 αλλά στις ειδικές συνθήκες διαβίωσης κατά την περίοδο της καραντίνας/lockdown (π.χ. στην βάδιση για πολλές ώρες χωρίς υπόδηση στο πάτωμα της κατοικίας -απ' όπου και ο όρος «δάκτυλα καραντίνας» που έχει προταθεί). Η εκδοχή αυτή είναι σύμφωνη με την (συνήθως) αρνητική έκβαση των εξετάσεων ανίχνευσης του SARS-CoV-2 (ορολογικών ή με PCR στον ρινοφαρυγγα ή και στις ίδιες τις δερματικές βλάβες), αλλά δεν είναι απόλυτα ικανοποιητική διότι, παρά το γεγονός ότι μερικά από τα άτομα ανέφεραν περασμένο ιστορικό χείμετλων, οι συνθήκες θερμοκρασίας και υγρασίας το 1^ο τρίμηνο του 2020 δε ήταν ευνοϊκές για την ανάπτυξη χείμετλων (που απαιτούν χαμηλές θερμοκρασίες και υγρασία- στην Γαλλία ο φετινός Μάρτιος ήταν από τους θερμότερους που έχουν καταγραφεί ποτέ από την Γαλλική μετεωρολογική υπηρεσία). Εξάλλου, ο αριθμός των ατόμων που εμφάνισαν αυτές τις εκδηλώσεις το 1^ο τρίμηνο του 2020 ήταν πολύ μεγαλύτερος απ'

(Συνέχεια στη σελ. 8)

Ο ΝΕΟΣ ΚΟΡΟΝΟΪΟΣ SARS-CoV-2 ΩΣ «ΨΗΦΙΑΚΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ»

Μια διαφορετική οπτική για την κατανόηση και περιγραφή του COVID-19 *

Η προέλευση των ιών δεν έχει ακριβώς τεκμηριωθεί αλλά είναι βέβαιο ότι συνυπάρχουν με τον άνθρωπο αλλά και τα ζώα, από πάντα.

Οι κορονοϊοί ανήκουν σε μια μεγάλη οικογένεια η οποία ονομάζεται coronaviridae και ο πρώτος ιός της οικογένειας αυτής που περιεγράφηκε στον άνθρωπο, ήταν το 1960 (<https://www.cdc.gov/coronavirus/index.html>). Ο σημερινός ιός δεν είναι κάτι νέο αλλά η 'οικογένεια' του συνυπάρχει με τους ανθρώπους πολλές δεκαετίες. Είναι προφανές λοιπόν ότι η οικογένεια αυτών των ιών υπάρχει στον πλανήτη γη, για αιώνες. Έχει επίσης τεκμηριωθεί βιβλιογραφικά το πώς εξελίσσονται οι ιοί, και φυσικά ο SARS-CoV-2.

Είναι επίσης σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι ιοί δεν ανήκουν στους μικροοργανισμούς που αποτελούνται από κύτταρα και έχουν τα χαρακτηριστικά των ζώντων οργανισμών. Δεν είναι μικρόβια ή μύκητες και για αυτό δεν απαιτείται η χρήση αντιβιοτικών για την καταπολέμηση τους. Οι ιοί αποτελούν εξαιρετικά ενδιαφέρουσες 'βιολογικές οντότητες', όπως θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε.

Φαίνεται επίσης ότι υπάρχει σημαντικό ερώτημα στην επιστημονική κοινότητα, αν μπορούν οι ιοί να θεωρηθούν έμβια όντα. Από την μελέτη των ιών διαχρονικά, είχαν προκύψει σημαντικά ερωτήματα για το τι τελικά είναι οι ιοί. Τα περισσότερα ερωτήματα σήμερα έχουν απαντηθεί. Μερικά εκ των ερωτημάτων που απασχόλησαν την επιστημονική κοινότητα, τα αναφέρω στην συνέχεια:

Είναι ζωντανό οργανισμό; με τι τρέφονται; πώς αναπνέουν; πώς αναπαράγονται; υπάρχει το θηλυκό και το αρσενικό; αποκοτούν απογόνους; χρησιμοποιούν τα θρεπτικά συστατικά από το περιβάλλον τους και αποβάλλουν τα άχρηστα προϊόντα του μεταβολισμού;

Τι είναι τελικά οι ιοί; γιατί υπάρχουν;

Οι ιοί όπως αναφέραμε είναι 'βιολογικές οντότητες' οι οποίες χρειάζονται έναν οργανισμό π.χ. τον άνθρωπο ή τα ζώα για να πολλαπλασιαστούν και να επιβιώσουν. Χρειάζονται τα κύτταρα ενός άλλου οργανισμού που ονομάζεται ξενιστής ο οποίος 'φιλοξενεί' τον ιό και του προσφέρει τα βιολογικά εργαλεία (δηλ. το γενετικό του υλικό) για να πολλαπλασιασθεί (ο όρος αναπαραγωγή δεν θεωρείται δόκιμος). Αν ο ιός δεν είναι 'φιλικός' προς τον άνθρωπο-ξενιστή δηλ. αν ο άνθρωπος δεν έχει 'συμφιλιωθεί' βιολογικά μαζί του, τότε ο ιός χαρακτηρίζεται ως μολυσματικός και μολύνει τα ανθρώπινα κύτταρα, τα χρησιμοποιεί ως εργοστάσιο για να πολλαπλασιασθεί και τελικά τα καταστρέφει και οδηγεί στον θάνατο τον άνθρωπο που έχει μολύνει. Ένας ιός που είναι 'φιλικός' προς τον άνθρωπο πολλαπλασιάζεται μέσα του αλλά δεν είναι μολυσματικός και δεν προκαλεί νόσο, το αντίθετο θα μπορούσαμε να πούμε. Μπορεί να βοηθήσει τον άνθρωπο καταστρέφοντας μολυσματικά βακτήρια που μπορεί να προκαλούν νόσους.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε από τι αποτελείται ένας ιός και βέβαια και ο κορονοϊός SARS-CoV-2:

Αποτελείται από :

- το ΓΕΝΕΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ δηλ. το γονιδίωμα του που μπορεί να είναι ONA ή KNA
- από πρωτεϊνικές επιφανείας και
- από λιπίδια που δημιουργούν το λεγόμενο ΚΑΨΙΔΙΟ.

Είναι δηλαδή μια βιολογική οντότητα η οποία όμως είναι σπουδαία και επικίνδυνη διότι μεταφέρει ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΛΛΑ και μπορεί να 'κλέψει' πληροφορίες από το γενετικό υλικό του ανθρώπου. Να ξεκλειδώσει' δηλ. τα μυστικά της υγείας του ανθρώπου και να τα χρησιμοποιήσει για να μπορεί να αναπαράγεται και να επιβιώσει ο ίδιος ο ιός, θανατώνοντας τον άνθρωπο.

Ουσιαστικά δηλ. πρόκειται για εκατομμύρια φορές περισσότερο εξελιγμένο ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ σε σύγκριση με αυτούς που έχουμε σήμερα.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι η λέξη 'πληροφορία' είναι σημαντική και προφανώς σχετίζεται με τους ιούς και τον νέο κορονοϊό. Ο SARS-CoV-2 μεταφέρει 'πληροφορίες' μέσω του γενετικού του υλικού όπως ένας υπολογιστής και θα τολμούσα να πω ότι για να πολλαπλασιαστεί χρειάζεται τροφή, που δεν είναι άλλη από τις 'πληροφορίες'.

Και πού την βρίσκει λοιπόν αυτή την ιδιαίτερη τροφή; Η απάντηση είναι απλή. Εισερχόμενος μέσα στα ανθρώπινα κύτταρα χρησιμοποιεί τις 'πληροφορίες' που μεταφέρουν τα κύτταρα του ανθρώπου στο γενετικό τους υλικό. Έχει την ικανότητα να διαβάσει τον ανθρώπινο γενετικό κώδικα (DNA), να τον χρησιμοποιήσει και να πολλαπλασιαστεί. Οι ιοί δεν αναπαράγονται όπως τα έμβια όντα αλλά πολλαπλασιάζονται χρησιμοποιώντας τον γενετικό κώδικα του ανθρώπου.

Αποτέλεσμα της εισβολής του ιού στον ανθρώπινο οργανισμό είναι τα ανθρώπινα κύτταρα να χρησιμοποιούνται και να 'υποδουλώνονται' στον εχθρικό ιό και στην συνέχεια να καταστρέφονται. Όσο μεγαλύτερη 'βουλιμία' για τροφή 'πληροφοριών' έχει ένας ιός, όπως ο SARS-CoV-2 τόσο περισσότερο επιθετικός και μολυσματικός είναι. Έτσι ο SARS-CoV-2, είναι μία 'βιολογική οντότητα' που ζητά συνεχώς 'πληροφορίες' με τις οποίες τρέφεται, πολλαπλασιάζεται και οδηγεί τον άνθρωπο ακόμα και στον θάνατο. Στόχος του είναι, η δική του επιβίωση.

Τι μπορούμε εμείς ως ανθρώπινο γένος να κάνουμε για να αντιμετωπίσουμε όχι μόνο τον SARS-CoV-2 αλλά γενικά τους μη 'φιλικούς' και επιθετικούς ιούς; Η φαρμακευτική επιστήμη και οι νέες τεχνολογίες έχουν κάνει άλματα τόσο στην ανάπτυξη νέων φαρμάκων, όσο και καινοτόμων εμβολίων. Επίσης, οι επιστήμες της πληροφορικής, των υπολογιστών αλλά και της Τεχνητής Νοημοσύνης έχουν εξελιχθεί στον μέγιστο βαθμό και συνεχίζουν να εξελίσσονται, προσφέροντας νέα επιστημονικά και τεχνολογικά εργαλεία στον άνθρωπο.

Κατά την γνώμη μου αλλά και με βάση την διεθνή βιβλιογραφία ο SARS-CoV-2 είναι η εξέλιξη ενός ήδη υπάρχοντος ιού του SARS-CoV ο οποίος ήταν λιγότερο επιθετικός και άρα λιγότερο μολυσματικός. Πώς εξελίχθηκε όμως και στην συνέχεια εμφανίστηκε ο νέος κορονοϊός SARS-CoV-2; γιατί είναι επιθετικός και περισσότερο μολυσματικός από τους προγόνους του;

Η απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα θα μπορούσε να είναι ότι ο ιός μεταλλάχθηκε, είτε λόγω των αναγκών επιβίωσής του, είτε για λόγους 'επεκτατικούς', για να ισχυροποιήσει την παρουσία του στον πλανήτη μας, είτε για να επιβιώσει από τις καταστροφικές συνέπειες της αδιαφορίας του ανθρώπου προς την φύση. Η νέα αυτή μορφή της εξέλιξης του ιού δημιούργησε τον SARS-CoV-2 ο οποίος δεν είχε 'συμφιλιωθεί' με τον άνθρωπο, τον αντιμετώπισε εχθρικά και του επιτέθηκε, γιατί μόνο έτσι θα μπορούσε να επιβιώσει.

Είναι σαν παραμύθι, αλλά η ιστορία του ανθρώπινου γένους χρησιμοποίησε και χρησιμοποιεί όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά που έχω αναφέρει για να επικρατήσει απέναντι σε άλλα είδη, αλλά και ο άνθρωπος απέναντι στον ίδιο τον άνθρωπο. Η πάλη ανάμεσα στον κόσμο που δεν βλέπουμε, δηλ. τον μικρόκοσμο (ιοί, βακτήρια, μικροοργανισμοί κλπ.) και στον άνθρωπο δηλ. στον μακρόκοσμο, είναι αρχέγονη. Ο άνθρωπος μπορεί να δημιουργεί επιστήμη, τεχνολογία, πολιτισμό, αλλά καταστρέφει και την φύση, το περιβάλλον. Είναι απερισκεπτός και δεν ευαισθητοποιείται, δεν σέβεται τον κόσμο και τα κτίσματα του κόσμου που ζει, πόσο μάλλον ό, τι δεν είναι ορατό σε αυτόν, όπως τον μικρόκοσμο που οι ιοί ανήκουν. Και ο μικρόκοσμος σήμερα εκδικείται και οδηγεί τον άνθρωπο στην ταπείνωση και στην κατανόηση ότι οι φυσικοί νόμοι και οι 'βιολογικές οντότητες' ακόμα και αν δεν είναι ορατές μπορούν να καταστρέψουν την ανθρώπινη υγεία, την οικονομία αλλά κυρίως να καταδείξουν την ανθρώπινη ανεπάρκεια μπροστά στο μεγαλείο των κτισμάτων του μικρόκοσμου αλλά και του μακρόκοσμου (σύμπαν). Ο SARS-CoV-2,

Γράφει ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΔΕΜΕΤΖΟΣ
Καθηγητής Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

ανήκει στον μικρόκοσμο, είναι μέρος αυτού. Εξελίχθηκε και απέκτησε γενετικές πληροφορίες (δηλ. το RNA του, το γενετικό του υλικό) με βάση τους φυσικούς νόμους που εξελίσσονται στον μικρόκοσμο και εμείς ως ανθρώπινα όντα δεν μπορούμε να δούμε. Η προσπάθειά μας είναι να κατανοήσουμε τι πληροφορίες μεταφέρει (γενετικό του αποτύπωμα) και πώς αυτό εμείς θα το μεταφράσουμε με βάση την επιστήμη μας, σε φάρμακα, σε εμβόλια κλπ. Πρέπει συνεπώς να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τη γλώσσα του μικρόκοσμου δηλ. τη γλώσσα του SARS-CoV-2, και έτσι θα σχεδιάσουμε τα όπλα για να τον τιθασεύσουμε.

Η πρόταση που πρέπει να έχουμε για την αντιμετώπιση της πανδημίας κατά την γνώμη μου, είναι ότι εκτός από την συμμόρφωση για υγιεινό τρόπο ζωής και τους κανόνες που έχει θεσπίσει η πολιτεία για την προστασία της υγείας μας, εκτός από τα φάρμακα αλλά και τα εμβόλια που σώζουν ανθρώπινες ζωές και πρέπει να επενδύσουμε και το κάνουμε ως επιστήμονες, θα πρέπει να κοιτάξουμε κατάματα την πραγματικότητα. Και η πραγματικότητα αφορά στην κατανόηση του SARS-CoV-2 ως μια 'ψηφιακή οντότητα', με απλά λόγια ως ένας 'βιο-υπολογιστής'. Χρειάζεται λοιπόν να μάθουμε τις 'πληροφορίες' που μεταφέρει και να έχουμε την αποφασιστικότητα να επενδύσουμε ως πολιτεία και κοινωνία σε δύσκολες επιστήμες όπως της βιοπληροφορικής της Τεχνητής Νοημοσύνης της νανοτεχνολογίας, της βιοτεχνολογίας των μαθηματικών, ώστε να κλειδώσουμε καλά τα κύτταρά μας με κώδικες που δεν θα είναι εξεταστικώς και να μας μολύνει. Είμαι σίγουρος τότε ότι η έλλειψη των 'πληροφοριών' για να 'ξεκλειδώσει' την τροφή του, θα τον αποδυναμώσουν.

Η παραπάνω λογική της σύγχρονης θεραπευτικής έρευνας, εξελίσσεται και σήμερα δεν αποτελεί σενάριο επιστημονικής φαντασίας, αλλά μια πραγματική ιστορία από το μέλλον. Ζούμε σε ένα κβαντικό κόσμο, σε ένα κβαντικό περιβάλλον στο οποίο η φύση και ο μικρόκοσμος ακολουθούν τους φυσικούς νόμους οι οποίοι υπάρχουν, άχρονα και αιώνια. Τα παιδιά και τα εγγόνια μας θα βιώσουν ως πραγματικότητα την θεραπευτική του μέλλοντος μέσα από νέες κατευθύνσεις και ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη νέων θεραπειών δεν θα βασίζεται μόνο στα συμβατικά φάρμακα και εμβόλια, αλλά στην διαχείριση της 'πληροφορίας'. Είναι πεποίθησή μου ότι η μελλοντική θεραπευτική εκτός του ότι θα είναι εξεταστικώς, θα σχετίζεται με την κατανόηση και την σε βάθος μελέτη του φυσικού μικρόκοσμου.

Τέλος, το ενδιαφέρον μας για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, θα βοηθήσει στην διατήρηση της υγείας μας και στην επιβίωσή μας, μέσα από τον σεβασμό της παρουσίας αλλά και της ισορροπίας όλων των ειδών τους πλανήτη μας.

Εύχομαι καλό καλοκαίρι σε όλους.

* Το άρθρο αυτό αποτελεί μια εκλαΐκευση της νοσογονικότητας του νέου κορονοϊού SARS-CoV-2 ενώ η πλήρης επιστημονική μελέτη έχει υποβληθεί προς δημοσίευση σε διεθνές επιστημονικό περιοδικό

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Κωνσταντίνος Ν. Δεμετζός 'Η φωνή της Επιστήμης και η Σιωπή της Φύσης', Εκδ. Παρισιάνου Α.Ε, 2019
- Menachery VD, Yount Jr BL, Debink K, et al. A SARS-like cluster of circulating bat coronaviruses shows potential for human emergence *Nature medicine*, 2015, <https://doi:10.1038/nm.3985>.
- The Economist, p. 14-16, March 14th-20th, 2020.
- Shang J, Ye G, Shi K, et al. Structural basis of receptor recognition by SARS-CoV-2 *Nature* 2020, <https://doi.org/10.1038/s41586-020-2179-y>.
- Brillouin L, Science and Information Theory, 2nd., (Dover Publications Inc., Mineola, New York, ed.1962).

Η Φουρνή με τη ματιά

του Γάλλου συνταγματάρχη Ντεστέλ (1898)

(Συνέχεια από τη σελ. 5)

νοί (Επ. Χωρίο 258, Κάτω 452, Καστέλλι 453) και 59 μουσουλμάνοι κάτοικοι. Στη Φουρνή λαμβάνει τηλεγράφημα του Γάλλου ναυάρχου Ποτιέ που του γνωστοποιεί την άφιξη την προσεχή εβδομάδα, ως ύπατου αρμοστή του Έλληνα Πρίγκιπα Γεωργίου. Ο Ντεστέλ πρέπει να ετοιμαστεί και αναβάλλει το προγραμματισμένο ταξίδι για το Οροπέδιο Λασιθίου. Παραθέτουμε στη συνέχεια το απόσπασμα του Ημερολογίου του Ντεστέλ που αναφέρεται στη Φουρνή.

«9 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1898. Παρασκευή. Πηγαίνουμε στη Φουρνή. Ο καιρός είναι ομίχλης και μουντός και ψυχάλιζε σε όλη τη διαδρομή.

Ο δρόμος είναι φαρδύς και αρκετά καλά χαραγμένος, αλλά έχει συνεχώς πέτρες και είναι πολύ κουραστικός για τα άλογα. Διασχίζουμε βραχώδεις περιοχές, όπου, ωστόσο, φυτρώνουν ωραία ελαιόδεντρα και πολλές αμυγδαλιές. Αυτή την εποχή παντού μαζεύουν τις ελιές και η ύπαιθρος έχει μεγάλη ζωντάνια.

Περνούμε έπειτα από τα εντελώς κλειστά διαδοχικά λεκανοπέδια της Κάτω και της Απάνω Φουρνής. Πρόκειται για ωραίες πεδιάδες φυτεμένες με αμπέλια. Τα δύο χωριά είναι πολύ κοντά μεταξύ τους και η εικόνα τους είναι πλούσιων χωριών. Και στα δύο μας υποδέχονται πολύ καλά. Μου ζητούν τη δημιουργία ενός στρατιωτικού σταθμού, διότι, από ό, τι φαίνεται, οι κλέφτες στην περιοχή είναι πολλοί, κυρίως την εποχή της συγκομιδής.

Το νερό σ' αυτά τα λεκανοπέδια είναι σπάνιο. Σκάβουν μεγάλες λακούβες για τη συλλογή όμβριων υδάτων και τα σπίτια έχουν στέρνες. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού η έλλειψη νερού αποτελεί μεγάλο πρόβλημα για τους κατοίκους.

Στα χωριά αυτά κατοικούσαν μερικοί μουσουλμάνοι. Έρχονται να δουν σε ποια κατάσταση βρίσκονται οι ιδιοκτησίες τους, αλλά δεν επιθυμούν ακόμα την επανεγκατάστασή τους. Βλέπουμε μερικούς που έχουν έρθει για να καλλιεργήσουν τα χωράφια τους. Κατά την επιστροφή μας πλησιάζει ένας ταχυδρόμος και μου παραδίδει ένα τηλεγράφημα, στο οποίο ο ναύαρχος μου αναγγέλλει την άφιξη του πρίγκιπα Γεωργίου την προσεχή εβδομάδα. Πρέπει για να ετοιμαστώ να πάω στα Χανιά. Το ταξίδι μας, λοιπόν, στο Λασιθι αναβάλλεται για αργότερα. Φθάνουμε στη Νεάπολη και γευματίζουμε στο φυλάκιο/σταθμό. Το βράδυ τρώμε εκεί με τον επίσκοπο και τον Φουνταλίδη. Ο καιρός είναι βροχερός».

Ο Ντεστέλ μετά τη Νεάπολη επιστρέφει στον Άγ. Νικόλαο, επισκέπτεται τη Σπιναλόγκα και αναχωρεί στις 11 Δεκεμβρίου για την Ιεράπετρα. Επανερχεται στο Άγ. Νικόλαο και επιβιβάζεται από τον Άγ. Νικόλαο στο Κόνδορ στις 15 Δεκεμβρίου (Ιουλιανό Ημερολόγιο) και αποβιβάζεται στο Ηράκλειο. Στις 16 Δεκεμβρίου φθάνουν στη Σούδα και στις 21 του ίδιου μήνα υποδέχονται στο λιμάνι της Σούδας ναύαρχοι, αξιωματικοί και λαός τον Πρίγκιπα Γεώργιο ύπατο αρμοστή του απελευθερωμένου από τα τουρκικά στρατεύματα νησιού. Στις 27 ο Ντεστέλ αποπλέει από την Σούδα και καταπλέει στη Σπιναλόγκα την ίδια ημέρα. Φθάνει στον Άγ. Νικόλαο και μέσω της Παχειάς Άμμου στην Ιεράπετρα, έδρα της διοίκησης, απ' όπου αναχωρεί στις 31 Δεκ του 1898. Την ημερομηνία αυτή τελειώνει και η καταγραφή του Ημερολογίου.

ΠΡΟΤΙΜΑΜΕ ΤΟΥΣ ΧΩΡΙΑΝΟΥΣ ΜΑΣ

Παράκληση στους Φουρνιώτες όπου και αν βρίσκονται, να προτιμούν τους ελεύθερους επαγγελματίες και καταστηματάρχες συγχωριανούς μας, Όπως γνωρίζουμε όλοι, οι καιροί είναι δύσκολοι, τα έξοδα των επαγγελματιών είναι υπέρογκα, ας τους βοηθήσουμε λοιπόν να κρατηθούν και να μην κλείσουν.

ΝΟΣΟΣ COVID-19 ΚΑΙ ΔΕΡΜΑ

Γράφει ο Ιωάννης Κ. Κανιτάκης

(Συνέχεια από τη σελ. 6)

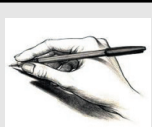
αυτόν που καταγράφεται συνήθως την ίδια εποχή, και μάλιστα σε περιοχές με όχι ιδιαίτερα κρύο κλίμα (όπως π.χ. στην Καλιφόρνια τον Η.Π.Α.). Μία δεύτερη ερμηνεία είναι ότι οι δερματικές εκδηλώσεις εμφανίζονται πολύ νωρίς μετά την πρωτολοίμωξη, πριν οι ασθενείς προλάβουν να αναπτύξουν αντισώματα της νόσου COVID-19.

Μια τρίτη εξήγηση είναι ότι οι βλάβες αυτές αναπτύσσονται όψιμα στην πορεία μιας ασυμπτωματικής ή ελαφράς μορφής COVID-19, σε ασθενείς με χαμηλό ιικό φορτίο και ισχυρή ανοσία, που καταπολεμούν αποτελεσματικά τον ιό με αποτέλεσμα να μην είναι ανιχνεύσιμος. Η έντονη αυτή ανοσολογική αντίδραση κατά τον SARS-CoV-2 είναι πιθανόν να συνοδεύεται από υπερέκκριση ιντερφερόνης άλφα (IFNα), η οποία με τη σειρά της μπορεί να προκαλέσει αγγειακές βλάβες, όπως παρατηρείται στις λεγόμενες «ιντερφερονοπάθειες», παθήσεις με παθολογική παραγωγή IFNα που συνοδεύονται από αγγειακές βλάβες. Πρόκειται για ένα παρεμφερές σενάριο με αυτό που παρατηρείται σε βαριές μορφές COVID-19 πνευμονίας, όπου ο θάνατος προκαλείται όχι άμεσα από την δράση του ίδιου του ιού, αλλά από την έντονη ανοσολογική/φλεγμονώδη αντίδραση του οργανισμού («θύελλα κυτταροκινών» - cytokine storm) που προσβάλλει τον πνευμονικό ιστό και οδηγεί σε μη αναστρέψιμη αναπνευστική ανεπάρκεια. Έτσι οι δερματικές βλάβες πιθανόν να αποτελούν «παρα-ϊικές» εκδηλώσεις, δηλαδή παράπλευρες εκδηλώσεις του οργανισμού που δεν οφείλονται άμεσα στην παρουσία του ιού (στο δέρμα), αλλά στις συνέπειες της αντίδρασης του οργανισμού κατά της λοίμωξης.

Τέλος δεν πρέπει να παραγνωρίζεται τελείως η πιθανότητα ψευδών αρνητικών διαγνωστικών δοκιμασιών, εφόσον η αξιοπιστία των υπαρχουσών δοκιμασιών δεν ήταν -τουλάχιστον αρχικά- απόλυτη. Για τον λόγο αυτό προτείνεται ότι τα άτομα με ψευδο-χειμελα (ακόμη και όταν αυτά είναι η μόνη κλινική εκδήλωση) πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο όπως αυτά με γενικά συμπτώματα, δηλαδή να υπόκεινται σε διαγνωστικές δοκιμασίες (ρινοφαρυγγική PCR και ορολογικές εξετάσεις) και σε περίπτωση θετικότητας να τηρούν καραντίνα 2 εβδομάδων.

Ένα άλλο σύνδρομο που επίσης παρατηρήθηκε πρόσφατα σε βρέφη και μικρά παιδιά την εποχή της πανδημίας, είναι παρεμφερές με το σύνδρομο Kawasaki (ΣΚ). Το ΣΚ είναι σχετικά σπάνιο πολυσυστηματικό φλεγμονώδες σύνδρομο άγνωστης (αν και πιθανώς λοιμώδους) αιτιολογίας που χαρακτηρίζεται από αγγειίτιδα (προσβολή αιμοφόρων αγγείων μικρού και μεσαίου μεγέθους). Η έκβασή του είναι συνήθως καλή, αλλά υπάρχει κίνδυνος προσβολής των στεφανιαίων αγγείων που μπορεί να αποβεί θανατηφόρος. Κλινικά το ΣΚ χαρακτηρίζεται από υψηλό πυρετό, επιπεφυκίτιδα, ερύθημα, και οίδημα παλαμών-πελμάτων, ερυθριματώδες δερματικό εξάνθημα του κορμού, χελιπίδα, γλωσσίτιδα, γαστρεντερικές εκδηλώσεις (κοιλιακούς πόνους) και καρδιακές εκδηλώσεις (μυοκαρδίτιδα, αρρυθμίες) που ευθύνονται για την βαρύτητα του συνδρόμου. Η προσβολή των στεφανιαίων αγγείων μπορεί να καταλήξει σε δημιουργία ανευρυσμάτων και αιφνίδιο θάνατο. Συνήθως η νόσος ιάται σε 2-3 εβδομάδες με ύφεση των συμπτωμάτων και χαρακτηριστική απολέπιση των άκρων των δακτύλων. Η θεραπεία περιλαμβάνει ασπιρίνη και κυρίως ενδοφλέβια χορήγηση ανοσοσφαιρινών. Το ΣΚ είναι σχετικά σπάνιο (είναι πιο συχνό στην Ιαπωνία όπου παρατηρήθηκε για πρώτη φορά), κι έτσι η παρατήρηση σχετικά πολλών νέων περιστατικών την εποχή της πανδημίας εγείρει υποψίες για τον αιτιολογικό ρόλο του SARS-CoV-2, αν και (όπως με τις άλλες δερματικές εκδηλώσεις) πολλοί ασθενείς είχαν αρνητική διάγνωση. Το «άτυπο» αυτό ΣΚ που σχετίζεται με την COVID-19 μπορεί να περιλαμβάνει επιπλέον φαινόμενα σηπτικού σοκ.

Η ανθρωπότητα βρίσκεται φέτος αντιμετώπιση με μία πρωτοφανή πανδημική λοίμωξη της οποίας πολλές πτυχές παραμένουν ακόμα σκοτεινές. Έτσι δεν είμαστε ακόμα βέβαιοι για τον ακριβή επιπολασμό της στον πληθυσμό, γιατί ο ιός προκαλεί σε μερικά άτομα θανατηφόρα πνευμονία ενώ σε άλλα μόνο ελαφριά νόσο που μπορεί να περάσει και τελείως απαρατήρητη, ποιά είναι η ακριβής θνησιμότητα της COVID-19, αν (και για πόσο διάστημα) προστατεύουν τελικά τα αντισώματα κατά του ιού από μια νέα νόσηση, κλπ. Παρόλο που υπάρχουν ακόμα πάρα πολλά τέτοια αναπάντητα ερωτήματα, οι τρέχουσες κλινικοεργαστηριακές έρευνες φωτίζουν καθημερινά πολλές άγνωστες πλευρές της COVID-19. Είναι πρωτοφανής η έντονη κινητοποίηση της επιστημονικής κοινότητας για την μελέτη της COVID-19 και την καταπολέμησή της. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι έως τέλη Ιουνίου 2020 ο διαδικτυακός κατάλογος Medline/ Pubmed της βιβλιοθήκης του Εθνικού Ινστιτούτου Υγείας (NIH) των ΗΠΑ που αναφέρει τις δημοσιεύσεις στα πιο έγκυρα επιστημονικά περιοδικά περιέχει τον εντυπωσιακό ρυθμό των 27.000 εργασιών που αντιστοιχούν στην λέξη κλειδί COVID-19 (δημοσιεύονται δηλαδή περίπου 150 σχετικές εργασίες κάθε μέρα!). Πολλές τρέχουσες διεθνείς εργασίες μελετούν την αποτελεσματικότητα διαφόρων θεραπευτικών πρωτοκόλλων και την παραγωγή ενός αποτελεσματικού εμβολίου. Έτσι, ενώ η καταπολέμηση της πανδημίας βασίζεται προς το παρόν κυρίως σε προληπτικά μέτρα για τον περιορισμό της εξάπλωσής της (κοινωνική απομόνωση/lockdown και αποστασιοποίηση, χρήση μάσκας, αποφυγή συγχρωτισμού σε κλειστούς χώρους, συχνό πλύσιμο των χεριών με σαπούνι και αντισηψία με υδρο-αλκοολούχα υγρά, ταυτοποίηση και προσωρινή απομόνωση των ασθενών), επιτρέπεται με λογική αισιοδοξία να ελπίζουμε στην προσεχή ανακάλυψη θεραπευτικών μέσων (ήδη έχει εγκριθεί σε ειδικές περιπτώσεις της ασθένειας η χρήση του αντι-ϊικού φαρμάκου «remdesivir» που έχει δώσει ενθαρρυντικά αποτελέσματα ως προς τον περιορισμό της βαρύτητας της νόσου), καθώς και στην παραγωγή ενός αποτελεσματικού εμβολίου στο οποίο θα στηριχτεί η προστασία του γενικού πληθυσμού από την COVID-19 («ανοσία της αγέλης») και η σταδιακή της υποχώρηση, ίσως και ολική εξάλειψή της. Ως τότε συνιστάται σύνεση και συνέχιση της τήρησης των γνωστών μέτρων ασφαλείας.

Εδώ Φορνιά...

(Συνέχεια από τη σελ. 1)

αυτή την ευκαιρία, έστω και χωρίς την άμεση παρουσία μας, να απολαύσουμε τους εορταστικούς ύμνους αυτών των ημερών, ψαλλόμενους από τον ιερέα και τους ιεροψάλτες της ενορίας μας, με την πατροπαράδοτη θρησκευτική ευλάβεια και τελετουργία.

Επακόλουθο αυτών των συνθηκών ήταν να μην έχουμε φέτος ερχομό των ξενιτεμένων φορνιωτών και των λοιπών επισκεπτών της Φουρνής. Έτσι ενώ τις άλλες χρονιές, αυτές τις ημέρες, η Φουρνή έσφυζε από κίνηση και ζωντάνια με τους ξενιτεμένους που έρχονταν να περάσουν τις αγίες ημέρες στο χωριό τους, φέτος επικρατούσε ηρεμία και μοναξιά. Ας ελπίσουμε ότι θα ξεπεράσουμε σύντομα αυτή την περιπέτεια και να επανέλθουμε στην κανονικότητα, για να μπορούμε στο χωριό όλοι μαζί, ξέγνοιαστοι, απολαμβάνοντας τις διακοπές μας.

▲ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Ως γνωστόν η δεύτερη Κυριακή του Μαΐου θεοπίστηκε να είναι αφιερωμένη στη γιορτή της Μητέρας. Στο πρόσωπο εκείνο, το οποίο καθημερινά αγωνίζεται να φέρει σε πέρας το δύσκολο έργο της Μητρότητας, έργο πολύμορφο και απαιτητικό. Η Μητρότητα αποτελεί το πολυτιμότερο δώρο για τη γυναίκα και κάθε χρόνο η γιορτή της Μητέρας το θυμίζει ακόμα περισσότερο. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος της Φουρνής «Η ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ» έχει καθιερώσει κάθε χρόνο αυτή την ημέρα να πραγματοποιεί εορταστική εκδήλωση αφιερωμένη στη γιορτή της, φόρο τιμής και ένδειξη ευγνωμοσύνης στο πολύμορφο έργο της και αποστολή της. Οι φετινές, όμως, συνθήκες δεν επέτρεψαν στο Σύλλογο να την πραγματοποιήσει. Στέλνουμε, λοιπόν, έναν χαιρετισμό στο πρόσωπο εκείνο της Μάνας, που από όλα τα ανθρώπινα έργα, ονόματι και αξιώματα, ο τίτλος της μητέρας, είναι ο ανώτερος, ο ωραιότερος, ο σπουδαιότερος. Αλήθεια, υπάρχει τίποτα πιο αγνό, πιο δυνατό, πιο γλυκό και πιο όμορφο από την αγάπη της μάνας; Μάνα, λέξη γλυκιά, τρυφερή, γεμάτη στοργή, που κλείνει μέσα της ποτάμια καλοσύνης και υπομονής και που το άκουσμά της φέρνει ρίγη συγκίνησης σε κάθε άνθρωπο. Της οφείλουμε πολλά. Είναι η αγνή μορφή, η ανιδιοτελής ύπαρξη που σαν καλός άγγελος στέκεται δίπλα μας και προσέχει κάθε μας βήμα και προλαμβάνει κάθε κακό. Η αγάπη της μάνας είναι η μεγάλη, η ανιδιοτελής, η μοναδική αγάπη που ξεπερνά το εγώ, ξεχνά τον εαυτό της και προσφέρεται στο βωμό της θυσίας για το χατίρι των παιδιών της. Αυτή είναι η ψυχή, η καρδιά της οικογένειας που οδηγεί τα μέλη της στην πρόοδο και την ευτυχία. Να 'σαι, λοιπόν μητέρα σημαίνει την πιο μεγάλη χαρά της ζωής αλλά και την πιο μεγάλη ευθύνη απέναντι στη ζωή. Η μητέρα είναι ο συμπαραστάτης, ο βοηθός, ο αφηγητής και ο σύμβουλος, η ελπίδα και η παρηγοριά. Είναι μια έννοια χωρίς εθνότητα, είναι μια λέξη χωρίς χρονολογία. Είναι ένα ανθρώπινο σύμβολο. Ας είναι λοιπόν αυτή μας η αναφορά, με ευκαιρία τη γιορτή της Μητέρας, η ελάχιστη προσφορά στις αμέτρητες ανιδιοτελείς πράξεις της και ένας φόρος τιμής και ένδειξη ευγνωμοσύνης στο έργο και την αποστολή της. Ας θεωρηθεί επίσης ένα μνημόσυνο για

τις μητέρες που χάσαμε και δοξολογία για τις μητέρες όλου του κόσμου.

▲ Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΣΤΗ ΦΟΥΡΝΗ

Με τα απαγορευτικά μέτρα αυτής της περιόδου γιορτάστηκε και φέτος η γιορτή της Αγίας Τριάδος, καθεδρικός Ναός της Φουρνής, πολιούχος του χωριού. Παρά τα μέτρα αρκετός κόσμος παρευρέθηκε στις ακολουθίες, τόσο στον εσπερινό, όσο και την ημέρα της εορτής. Τον εσπερινό τίμησε με την παρουσία του ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Πέτρας και Χερρονήσου κ. Γεράσιμος, ο οποίος χοροστάτησε στον εσπερινό περιστοιχιζόμενος από αρκετούς ιερείς της περιοχής. Κηρύττοντας τον θείο λόγο προς το εκκλησίασμα επεσήμανε την σπουδαιότητα της ημέρας της Πεντηκοστής και την θεολογική προσέγγιση της τρισυπόστατης φύσης της Αγίας Τριάδος. Η ημέρα της Πεντηκοστής θεωρείται η γενέθλιος ημέρα της εκκλησίας και η πρώτη φανέρωση της, αν και η εκκλησία προϋ-

▲ ΚΑΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ - ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΑ

Για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά η φετινή χειμερινή περίοδος πέρασε με τις βροχοπτώσεις να φθάνουν σε υψηλά βροχομετρικά μεγέθη. Οι βροχοπτώσεις συνεχίστηκαν και την ανοιξιάτικη περίοδο και μέχρι τις αρχές του καλοκαιριού είχαμε άστατο καιρό. Έτσι οι βροχοπτώσεις ξεπέρασαν το μέτρο, πράγμα το οποίο θα έχει πολύ ευνοϊκές συνέπειες στις καλλιέργειες και στην φύση γενικότερα. Ευτυχώς δεν είχαμε έντονα καιρικά φαινόμενα που να

Ο κάμπος της Φουρνής πλημμυρισμένος

προκαλέσουν ζημιές. Αποτέλεσμα των πολλών επαναλαμβανόμενων βροχών ήταν ο κάμπος της Φουρνής να πλημμυρίζει με νερά αρκετές φορές, μέχρι να τα απορροφήσει ο χώνος. Με τις βροχοπτώσεις αυτές η γη βλάστησε έντονα και τα δένδρα αναβλάστησαν, με τα ελαιόδεντρα που αποτελούν την κύρια καλλιέργεια του χωριού μας να παρουσιάζουν μια καλή εξέλιξη της ανθοφορίας και της κομποδόσης. Έτσι μετά από μερικά χρόνια ακαρπίας, προβλέπεται φέτος ότι θα έχουμε μια καλή ελαιοπαραγωγή, αν βέβαια έχουμε μια καλή πορεία, χωρίς δυσμενείς επιπτώσεις στην εξέλιξη της καρποφορίας.

▲ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΣΤΕΓΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μετά από αρκετές ημέρες καθυστέρησης (ίσως οφείλεται αυτό στον κορονοϊό) άρχισαν οι εργασίες ανακατασκευής της στέγης του Σχολείου. Όλη η παλαιά στέγη ξηλώθηκε και άρχισαν οι εργασίες τοποθέτησης καινούριας. Από ότι φάνηκε η ξυλεία της οροφής ήταν σαπισμένη και αυτός ήταν και ο λόγος που έβα-

Από την γιορτή της Αγίας Τριάδας

πήρχε, ανέφερε. Ανήμερα της εορτής την λειτουργία τέλεσε ο ιερέας του χωριού, πατέρας Νικόλαος Βουκυκλάρης, με την συμμετοχή και άλλων ιερέων.

Μετά το τέλος της λειτουργίας ακολούθησε ο εσπερινός της γονυκλισίας και η ευλόγηση των άρτων. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η καθιερωμένη λιτάνευση της εικόνας της Αγίας Τριάδος στους κεντρικούς δρόμους του χωριού. Στο τέλος της λειτουργίας κατά την έξο-

Η επισκευή της στέγης του σχολείου

δο από την εκκλησία το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο και ο Πολιτιστικός Σύλλογος προσέφεραν στους εκκλησιασθέντες γλυκά με ευχές για τα Χρόνια Πολλά. Επίσης τους πρόσφεραν ένα κέρασμα στα καφενεία του χωριού, διότι η καθιερωμένη δεξίωση στο Σχολείο δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί λόγω των εργασιών ανακατασκευής της στέγης του.

ζε νερό η αίθουσα του σχολείου. Θα τοποθετηθεί και καινούρια κεραμοσκεπή και πιστεύουμε το έργο να τελειώσει σύντομα με τα καλύτερα αποτελέσματα. Έτσι ο χώρος του σχολείου θα δοθεί πάλι για χρήση στους Πολιτιστικούς Συλλόγους του χωριού μας, καλύπτοντας τις ανάγκες των Συλλόγων για την πραγματοποίηση των πολιτιστικών τους εκδηλώσεων.